



DATA

Serie nouă, anul 5, nr. 62, iunie 2019
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța



Cuprins

- | | | | |
|----|---|----|---|
| 3 | <i>Editorial</i>
la - matricea culturală a românilor | 18 | <i>Obiceiuri și datini dobrogene</i>
Sânziennele (ta yania) - un obicei străvechi practicat de aromâni |
| 5 | <i>Pe urmele lui Teodor Burada prin satele dunărene</i>
Poveștile Rasovei | 22 | <i>Peisaje dobrogene</i>
Cântecul verii, cântecul amintirii |
| 7 | Satul care nu s-a lepădat de tradiții
<i>Imaginarul românesc</i> | 24 | <i>Aniversări</i>
În iulie se împlinesc 110 ani de la nașterea lui Dan Moisescu |
| 12 | Solomonarii | 26 | <i>Poveștile palatelor constănțene</i>
Două imobile reprezentative, același destin: mai întâi primărie, astăzi muzeu |
| 13 | <i>Spic de soare, gând albastru</i>
Casa de piatră - „Tradiționalul” care asigură un confort al sufletului | 30 | <i>Tradiții și obiceiuri de pretutindeni</i>
Las Fallas, mai mult decât o sărbătoare a focului (II) |
| 15 | <i>Obiceiuri de pe la noi</i>
Zestrea | 35 | <i>Info</i>
Concursul Național de Interpretare Pianistică „PIANO ART” Ediția a - IV-a |
| 17 | <i>Povestea vorbelor</i>
A-și aprinde paie în cap | | |



*Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța*

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, OANA ELENA POPESCU

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Din lada de zestre a familiei scotocesc după o fotografie ștearsă de vreme, îndoită pe la colțuri, presărată cu lacrimile celor care l-au plâns când a plecat: bunicul, îmbrăcat într-o cămașă albă, lungă, dintr-o pânză aspră, țesută de fetele lui în războiul din camera de la stradă. Pe marginea gulerului, la mâneci, pe tiv erau cusute floricele stilizate. Mândru, cu un chip de dac plecând să-și apere glia și nevoile, așa se îmbrăca bunicul când mergea la slujba de duminică sau la nuntă, sau la vreun eveniment special din viața lor. Îi spunea scurt bunicii: scoate, Susană, odăjdiiile din ladă. Și bunica parcă atât aștepta. Scotea cu grijă hainele ce miroseau a busuioc și lămâiță. Nici bunica nu se lăsa mai prejos. Își puneă ia pe care o păstrase de la mama ei, căci acesta era talismanul familiei.

Am purtat cu mine prin ani albul acela special, asociat cu mirosul veșmintelor și mai ales cu forma țesăturii. Minuscule punctișoare încusute în forme geometrice, egal distribuite.

Costumele bunicilor s-au pierdut pe la mulții lor nepoți plecați care încotro. Eu eram cea mai mică și nu s-ar fi convenit să am o asemenea pretenție. Am încercat, dar nu le-am mai dat de urmă.

Mi-am cumpărat mai multe bluze pe care le port la diferite ocazii. Nu seamănă nici pe departe cu ceea ce am păstrat în memorie ca fiind a bunicii. Dar le port ca semn de noblețe, la recepții, aniversări, sau ca recunoaștere într-o comunitate multinațională, sau pur și simplu pentru că este plăcut să simți mângâierea pânzei de in pe piele și suflet.

Tot mai multe fete îmbracă lejer ia ca semn de eleganță, demonstrând o personalitate puternică și romantică în același timp.

Ia românească, împodobită sau nu, cu broderii complexe și simboluri de o frumusețe sofisticată, cu o cromatică care împletește o diversitate atrăgătoare de nuanțe, tinde să devină un must-have în orice garderobă. Purtată cu o ocazie specială, ia românească se transformă, încet, dar sigur, în piesa centrală a multor ținute.

Ia face parte din patrimoniul cultural imaterial al poporului nostru, este o dimensiune esențială a culturii naționale. Se poate spune că este un argument identitar de substanță.

În ultimii ani ea a revenit chiar în forță în cotidianul românesc, preluat în forme stilizate, adaptate chiar modei și tendințelor acesteia.

Totul a pornit de la Comunitatea online „La Blouse Roumaine”, numărând, se pare, la început, peste 20.000 de membri, și care a organizat, pe 24 iunie 2013, odată cu sărbătoarea



Foto: Oana Bădulescu Ciupitu



de Sânziene, prima manifestare publică: oriunde pe planeta Pământ, cine are o ie să o îmbrace. Așa s-a declanșat una dintre cele mai importante mișcări culturale din ultimii 25 de ani, dedicate iei și culturii identitare din România, aproape cât un brand de țară.

Evenimentul s-a bucurat de un succes imens, fiind celebrat de atunci în fiecare an, pe 6 continente, în peste 50 de țări și 100 de localități din România și din întreaga lume. A devenit o sărbătoare a verii, a luminii și a iubirii. În mitologia românească se spune că, de Sânziene, cerurile se deschid, la miezul nopții, iar zânele cu puteri binefăcătoare dansează în hore.

Sărbătoarea de Sânziene (solstițiu de vară) este și o sărbătoare a dragostei, solară și lunară în același timp. Diverse ritualuri au loc atât în zori, cât și în plină zi, sub lumina și focul astrului dătător de viață, dar și pe înserate și în taina nopții, sub lumina lunii. Atunci, la solstițiu, soarele dansează pe cer, iar jos, pe pământ, un alt dans se naște: dansul Sânzienelor. În această zi de cumpănă, între două mari intervale ale Timpului, în sate se practicau ritualuri pentru fertilitate, pentru protecție, pentru tămăduire. Purtată în această zi în mod special, ia devine un simbol al unei sărbători astrale.

Cu alte conotații, sau fără alte motive decât estetice, ia românească a atras atenția artiștilor, fiind immortalizată de pictorul francez Henri Matisse în mai multe tablouri, unul dintre ele — "La blouse roumaine" (1940) — fiind expus la Muzeul Național de Artă Modernă din Paris.

Se pare că pictorul francez, îndrăgostit de româncă basarabeană Nina Arbore — pictoriță de mare valoare europeană (cea care a pictat și interiorul splendidei biserici Constantin și Elena din Constanța) — i-a făcut portretul nemurind-o sub numele "La blouse roumaine".

Mai târziu, Yves Saint Laurent s-a inspirat din tablourile pictorului francez și a urcat pe podium ia noastră în colecția din 1981. Oscar dela Renta a introdus-o în colecția lui haute-couture din 2000. Jean Paul Gaultier i-a adus un omagiu bluzei tradiționale românești în prezentările lui de modă din 2006. Designerul Emilio Pucci a evaluat ia la justa ei valoare, iar criticii de modă i-au aplaudat colecția în 2011. Ia de inspirație românească s-a regăsit și în colecția primăvară-vară Tom Ford 2012...

Astăzi, tot mai mulți miri preferă costumul popular, impunând și nuntașilor ținută adecvată. Este o reîntoarcere la tradiție, un gest de respect pentru cultura națională.

Mișcarea de Sânziene a devenit o nouă sărbătoare a românilor de pretutindeni.



sursă: chicroumaine.com



Oricine știe despre Rasova că este una dintre localitățile cele mai vechi din Dobrogea, atestată de peste două secole, important centru de învățătură și credință, o localitate pitorească așezată pe malul Dunării, la peste 20 de kilometri de Cernavodă.

Pe urmele lui Teodor Burada la 140 de ani de la călătoria lui prin Dobrogea, iată un proiect îndrăzneț la care am purces, luând ca punct de referință și început Rasova.

Ne însoțesc patru studenți din anul I specializarea Jurnalism de la Facultatea de Litere a Universității Ovidius, pentru documentare și contact cu realitățile unei viitoare meserii.

Primul popas la Primărie în cabinetul primarului Maria Mitu. Printre multele griji ale unei zile dinaintea alegerilor europarlamentare, se oferă să ne însoțească prin sat. Este omul locului. Femeile ies la poartă, îi spun câte ceva, mai mângâie în treacăt un copil, mai adună o vorbă, mai lămurește pe câte cineva, se vede de la o poștă că nimic nu-i scapă, că aparține cu toată viața ei comunității rasovene. Și se mai vede de la o poștă că este respectată și prețuită.

Primul popas ni-l propune la școala veche, unde apar imediat la un simplu telefon câteva profesoare și preotul paroh Sorin Busuioc. Se deschide ușa clădirii vechi a școlii devenită colecție muzeală. În cele două încăperi s-au adunat, cu grijă, obiecte vechi din gospodăriile oamenilor: un război de țesut, o vârtelniță, ștergare, țesături, tablouri, fotografii, cărți. Din tot ce au socotit învățătoarele că trebuie păstrat și arătat copiilor. Memoria satului prinsă în câte o amintire.

Școala nouă era curată, dominată de materialele didactice care înfrumusețează pereții și ajută copiii să înțeleagă mai ușor lecțiile de istorie, biologie sau comunicare.

Puțin mai departe ajungem la biserică. O clădire impunătoare, așezată să domine locul, să transmită emoția credinței strămoșești. Preotul paroh Sorin Busuioc se arată o bună gazdă. Ne spune istoria lăcașului, ne arată obiectele vechi păstrate în altar de la prima clădire. Aflăm că sub îndrumarea preotului paroh Bănică Roșescu, în 1899 încep lucrările de construcție a actualei biserici, cheltuielile fiind suportate doar de localnici. Lăcașul a fost construit din piatră cioplită de meșteri italieni. În anii 1911 și 1912 s-au încheiat lucrările prin efortul depus de preotul Nicolae Coadă, dar și de notarul comunei. Sfințirea bisericii Sfântul Nicolae din Rasova a avut loc în ziua de 16 august 1915.



În neclintirea lui, satul Rasova

Biserica n-a suferit distrugeri în timpul Primului Război Mondial, dar a fost avariată la cutremurul din 1940. Între anii 1975 și 1977, biserica „Sfântul Nicolae” din Rasova a fost restaurată și repictată, sub coordonarea preotului paroh Nicolae Ciorbaru. Lucrări de restaurare au fost întreprinse și în timpul parohiatului preotului Nicolae Preda (1994-2001), când, printre altele, turla mare a bisericii a fost complet dărâmată și rezidită, iar pictura a fost din nou refăcută de către pictorul bisericesc Gheorghe Desagă.

Din documente aflasem că biserica posedă cărți de cult cu valoare patrimonială, și un număr impresionant de icoane vechi din secolul XIX.

Urcăm în pod și descoperim cărțile vechi, unele de la 1840, altele purtând însemnele celor ce le-au citit. Se distinge și semnătura lui Dimitrie Chirescu pe una dintre ele. Valori culturale unice, fabuloase, aflate într-o stare precară, de care Arhiepiscopia merită să se îngrijească în regim de urgență. Ele sunt în patrimoniul acesteia și reprezintă un autentic certificat identitar românesc și aidoma bisericii din Topalu, ele nu sunt protejate și conservate cum se cuvine.



Colecția de obiecte din gospodăriile sătenilor



Popasul nostru este mai întâi în curtea răcoroasă a învățătoarei Felomela Buciuc, mai apoi la Tudor Petra și Mocanu Nina, ca să încheiem cu cea mai în vârstă dintre femeile vizitate, Paraschiva Chenaru.

Popasurile sunt lungi, presărate cu amintiri, cu spuse de la una la alta, parcă ne-a prins și pe noi acel spirit de clacă țărănească despre care am citit deseori. O lume frumoasă, care știe să comunice, să împartă bucurii, cunoștințe, să susțină idei, obiceiuri, să împărtășească o stare de bine.

Trecem prin fața unei case părăsite, ridicată cândva pe un picior de deal. Casa Dimitrie Chirescu, ni se spune. Numele este rostit cu evlavie. După cum se știe, preotul Dimitrie Chirescu s-a născut la Rasova, în anul 1842, fiul dascălului Chirea Iorga și al Mariei, veniți în Dobrogea din Ialomița. A fost hirotonit preot în 1871 de către mitropolitul Grigorie al Dristei pe seama parohiei Rasova, unde activa și ca învățător, iar la 14 mai 1872 a fost transferat la biserica Cernavoda.

Începând cu 15 mai 1875 și până în toamna lui 1878, preotul Dimitrie Chirescu a deținut funcția de protopop al părții de sud a Dobrogei, județul Silistra, care a avut sediul mai întâi la Rasova, apoi la Cernavoda. El a înființat școli la Aliman, Cochirleni, Dunăreni, Seimeni, Topalu, Vlăhi, Urluia, Cernavoda, unde a construit sediul școlii.

Casa ar merita restaurată, poate chiar locul unui muzeu sătesc, așa cum râvnesc oamenii satului.

La Rasova am cunoscut femei în vârstă alături de tinere care își împărtășesc reciproc secretele vieții, care își completează poveștile, le adună și le retransmit. Frumoase, pline de har, spumoase.

Ne-au fost alături în toată documentarea profesoara de geografie Ioana Dane, fiică a locului, iubitoare de tradiții și obiceiuri locale, și profesorul de istorie Cornel Lepădatu, bun cunoscător al istoriei locului.

Ultimul popas, înaintea plecării, îl facem să vedem într-un spațiu îngrădit, cum au fost păstrate cele mai vechi cruci aparținând unui cimitir dezafectat. Mărturie a vechimii Rasovei, a respectului oamenilor față de cei care au locuit cândva pe vatra acestui sat, crucile se constituie într-o posibilă colecție muzeală.

Cu siguranță trebuie să revenim. Rasova este un spațiu de istorie, la malul Dunării, prinsă într-un lung șir de povești cu oameni și fapte...



*Femeia care știe toate rosturile satului:
Paraschiva Chenaru*

Satul care nu s-a lepădat de tradiții

Laura Parfinov, Nicoleta Lungu, Liliana Gâlcă

Pentru a afla care sunt tradițiile și obiceiurile comunei, ne-am adresat unui grup de femei adunate la casa învățătoarei Felomela Buciuc. Tudor Petra și Mocanu Nina sunt născute în această comună.

Care vă sunt primele amintiri legate de copilăria în sat, de părinți, de bunici? Cum era o zi obișnuită în familia dvs?

Tudor Petra: Bunicu și tata au fost mocani, aveau oi, cai, boi. Noi am fost zece copii și eram băieții casei. Din zece copii, trei au fost băieți și restul fete. Ne duceam cu caii, cu boii la câmp. Tata se ducea și da la cârlionți să ne prinză pește, să mâncăm, că eram mulți. Cârlionții era o plasă pe coarne cu care prindea pește. Și noi aveam 7-8 anișori și ne duceam cu caii și aram, grăpam, borâiam. Ne duceam la câmp cu plugu' și aram. Aveam un văr și eu duceam caii, de multe ori băga tăticu' la plug cu el și duceam caii și mai fugea plugu' dacă era coastă. Și el mă bătea că nu ți-u caii ca lumea. Dar eu eram copil de 8-9 ani, cum era să ți-u?

La școală am fost și eu opt clase, dar nu am făcut așa ca lumea. Că ne trimetea cu boii, cu caii că așa era atunci.

Mocanu Nina: Tatăl meu a fost din 40 până în 44, 4 ani numa' în război, și noi am fost acasă 4 copii cu mama săraca și nici n-aveam de mâncare. În timpul războiului au murit și doi copii. N-am avut cu ce să-i îngropăm, n-am avut cu ce să-i îmbrăcăm. Vecinii ne-a ajutat cum era atunci cu câte o farfurie de făină, de mălai, cum era atunci.

Mâncam dovleac cu mămligă. Când plecam la școală, umplea mama, făcea un ceaun de-asta mai mare cu mămligă, cum se făcea atunci și dimineața când mă sculam era soba plină, plita





*Casa în care a locuit Dimitrie Chirescu.
Ar putea fi muzeul satului*

era plină cu felii de mămăligă. Și luam și eu una de acolo și până la școală o mâncam. Aia era desertul nostru. Și când plecam de acolo nici n-aveam ce mânca.

Mâncam murături cu mămăligă, lubeniță, fasole când ne aducea câte cineva că dacă eram copii mulți. Aveam acolo un vecin care era mai pricopsit și a avut grijă săracu.

Făcea mama pâine pe vatră. Făceam curat în vatră, scoteam cenușa, curățam și apoi băgam coca aia și făcea pâinea pe vatră. De-acolo ne tăia și ne da. Da în fiecare zi, mi-era rușine, aveam 12 ani, nu eram chiar mititică, să nu îmi dau seama dar mă duceam și ceream la vecinu' că n-aveam ce să le facem să le dăm să mănânce.

Și pe oamenii ăia eu nu pot să îi uit niciodată ca să nu îi trec la un pomelnic, sau să mă duc la cimitir să le curăț mormintili, să le aprind o lumânare, pentru că ne-a ajutat.

**Cum vă petreceați timpul liber în tinerețe?
Care vă erau tovarășii de distracție, locurile preferate?**

Buciuc Felomela: Am prins hora satului, se mergea cu părinții, noi eram eleve în clasa a XI-a și mama venea după mine să mă ducă acasă ca să nu vină vreun băiat după mine. Când am terminat liceul și aveam un iubit îmi zicea mama că noi suntem săraci și că băiatul e bogat. El avea o cârciumă aici în sat. Și mama îmi zicea: tu ești învățătoare, fata satului, ai fost la hora satului, ei sunt bogați. Hora satului însemna locul de întâlnire între tineri, dar era și o garanție a moralității. Te duceai la hora satului să vorbești. Era un acordeonist care cânta la hora satului.

**Ce înseamnă pentru Dvs. acum Rasova?
Ați pleca de aici?**

Tudor Petra: Cum să plec din satul meu? Rădăcina mea este aici. Dragostea mea, Rasova. Cum să nu-mi fie drag de satul nostru?

Buciuc Felomela: Dunărea era averea satului. Noi aici ne duceam pe malul Dunării și culegeam mușetel și asistam la toată lumea care pescuia, bărbații care pescuiau. Deci, de acolo se hrăneau rasovenii noștri, din pescuitul ăla. Dunărea, începând de la baltă (soțul meu a fost la irigații), deci de acolo și până la intrarea în margine e averea satului, frumusețea lui.

Pentru mine Rasova este totul, este familia mea. Eu am fost plecată 6 luni și nepotul meu de a 8-a mă întreba: „Buni, da de ce ești tristă?” Pentru că îmi e dor de lumea de aici din Rasova, de respectul pe care mi-l poartă lumea de aici.”

Tudor Petra: Vai de mine!, norocul meu a fost cu Dunărea. Câtă apă am cărat eu când am făcut căsuța, căram de jos și pietriș și apă de am făcut cherpici, câte 200 pe zi făceam. Cu picioarele. Da nu era așa mal. A fost greu pentru mine când am făcut căsuța. Mi-a luat socră-miu locul ăsta, de la primărie, cu o chitanță. Și ne-am făcut casă pe locul ăsta aici, pe pârluagă. Din pârluagă am făcut și noi căsuță. Eram doi copii săraci.”

Referindu-ne la tradiții și obiceiuri subliniem păstrarea unor ritualuri și ceremonii legate de momentele importante din viața omului (nuntă, înmormântare).

Legat de căsătoria ei, Tudor Petra ne spune: „Pe mine m-a furat băiatu' ăsta. Păi venea de la nuntă alde părinții mei cu nașii noștri care ne-a cununat pe urmă și veneam și eu spre casă cu



Copilăria este mereu aceeași



băiatu ăsta. Îmi zisese cu două-trei săptămâni înainte că el mă ia că eu aveam pețitori, voia să mă mărite tata cu băieți din sat care era avuți și eu nu vream, eu îl vream pe ăsta care mă iubea. El i-a spus lu' alde mă-sa. Mă-sa era în armată și i-a zis să facă armata da' el nu a vrut de frică că nu mă mai apucă și i-a zis: „mă lași să o iau că de-alde nu, îmi fac seama”. Și neamurile lor mai avuse care se spânzurase vreo doi și le era frică.

Și într-o seară ducându-mă acasă, pe partea asta noi și pe partea asta părinții, nașa: „Hai mă, vere loane, vino încoace că și tu ai fost ca ei tineri și-așa și așa. Și l-a luat pe tata înainte. Eu mergeam tot în pasul meu să mă duc acasă că mi-era frică că mă bate. Că tata zicea că să nu mai vorbesc cu el (cu băiatu ăsta). Că îi zicea: „Măi, băiete, vrei să vorbești cu fata mea?” „Da, nea lonele.” „Vorbești cât privești între lume acolo, dar încoace nu mai ți-e gândul.” Atâta a fost să îi mai spuie, că el m-a urmărit și după ce s-a mai depărtat tăticu mă târî cu el. Și am plecat cu el că mi-era frică că mă bate tăticu' acasă.

Nunta noastră a fost frumoasă, ca nunta după timpuri. Ținea nunta toată noaptea și se ținea duminică seara. Nunta se începea de joi. Joi se punea zi de nuntă că aici așa se pune, vineri seara era bobocii, sâmbătă seara se punea bobocu'.

Când te cheamă la nuntă vine numai femeile, nașa cu femeile ei, soacra mare cu femeile ei, soacra mică la fel și se pune o masă cu dulciuri din astea. Și după aia vineri seara se face bobocii pentru brad. Se face un brad și îl gătește cu boboci de hârtie de-aia creponată. Și acuma se face nunta sâmbătă seara da' înainte sâmbătă seara se punea bobocul miresei. Venea nașa cu două trei femei se punea bobocu' iar duminică



Măreția bisericii din Rasova



O biserică impunătoare, bogată, de un rafinament aparte

venea de îmbrăca mireasa de pleca la cununie. Deci ținea patru zile atuncea nunta.

După nuntă, se făceau marțea sau joi plăcinte, făcea mireasa. Venea nașul cu câteva familii, venea și socru. La plăcinte se pune seara la masă sărmăluțe și mezel, tot ce aveai și la nuntă, plus tavalele cu plăcintă care se pune la fiecare în față.

Înainte era problemă cu fetele care nu erau fete mari pentru că se ducea la băiat acasă, băiatu nu mai voia să o mai ia și se ducea la soacră acasă și le ținea pe prispă câte trei-patru zile dacă le primea, dacă nu le trimitea înapoi acasă. Așa era atuncea.

Noi la părinți am fost 8 fete și tata a zis așa, când eu am avut o problemă acasă: „te duci și stai acolo la soacră, că eu mai am fete de măritat și faci fetele de răs.” Deci, dacă o fată nu era fată mare era judecată și de părinți și de socri.

Mocanu Nina ne spune despre pomenile de după înmormântare că „le face omu' după cum poate. La trei zile, nouă zile, trei săptămâni, și la 40 de zile. Pe urmă la 7 săptămâni sau la 9 săptămâni, la trei luni, șase luni și la nouă luni și la an. P-ormă de acoloa încolo din an în an. Da' cine are face și la jumătate de an, între.

Pomenile se fac cu preot pentru că e bine, că e primit, rugăciunea urcă la cer. Iară, o pomană dacă o faci acasă și o faci fără preot și fără dezlegare e ca cum ai face un chef.

Ioana Dane, profesoară de Geografie, adaugă: „În fiecare vinere de Paști, se face, cine are morți de curând, împărțim 4 pachetele musai, pentru că 4 picioare are masa Domnului. Și o bătrână iertată face colaci cu mânuța ei dar nu orice colaci, colac plămădit de ea cu rugăciune și pune ceva și pune o pistolcă specială pe care o are ea veche, dată de părintele.

Cele patru pachete se pun pe masa din biserică și stau acolo cât este prohodul, cât ține slujba, ocolim biserică și după aia împarte fiecare pachet și lumânarea tăiată cât a mai rămas din ea și se împarte și un cocoș alb viu.

Și este și o rugăciune în care se spune că de câte ori cântă cocoșul atâtea păcate să-ți fie



iertate și viața cocoșului care-i dat numitului N (numele) să fie viața veșnică a celui care îl împarte. Cocoșul îl speli la picioare.

Se dă unei familii care are mai mulți copii, o familie care nu are de nici unele, nu la rude, la neamuri.

Un loc aparte în viața spirituală a comunității îl constituie sărbătorile religioase. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor din Rasova sunt ortodocși.

Care sunt sărbătorile religioase importante din comunitate?

Preotul Busuioc Sorin: Slujba de Bobotează se săvârșește la Sfânta Biserică. După ce terminăm slujba la biserică, cu tot alaiul care vine la biserică suntem așteptați în fața primăriei. Și acolo pe o platformă, o remorcă tip platformă-scenă, săvârșim slujba de sfințire a apei, a Aghiazmei Mari. După ce binecuvântăm pe toată lumea și sfințim cu aghiazmă, pe malul Dunării (anul acesta, au fost, dacă nu mă înșel, vreo 12 - 14 cavaleri) care se aruncă după cruce. Dar asta se face în colaborare cu autoritățile locale, cu poliția de frontieră, localnicii care sunt cu bărci, ca să fie asistați. Eu sunt de la 1 iunie 2007 la Rasova și de când sunt eu aici, dar și înainte de venirea mea, nu am cunosțință să se fi întâmplat ceva.

Crucea pe care preotul o aruncă în apă este din lemn, ei se aruncă după cruce, și în ultimul timp, preotul o aruncă o dată și apoi o mai aruncă odată și ei - de două, trei ori - se duc poate până aproape de sfertul Dunării. Dar asta este o inovație a lor, în sensul bun al cuvântului pentru ca să prindă mai mulți această cruce.

Ce conotație are prinderea crucii?

Este o bucurie a lor, cel care prinde crucea este iordănit de ceilalți, adică i se cântă troparul „În Iordan botezându-te Tu, Doamne” iar toți, după aceea, cei care s-au aruncat după cruce, iordănesc pe doamna primar și părintele, pe treptele de la primărie. Înainte, după ce luau crucea veneau la casa parohială prima dată. Preotul le dă o tavă cu o pânză specială (în ultimul timp un prosop mai deosebit) pe care se așeza crucea aceea. Deci prima dată se pleca de la casa preotului cu iordănitul. Dar, dat fiind faptul că de ceva timp se face în fața primăriei, prima dată iordănește primăria și apoi pe părinte. După care ei, cu acea tavă, cu Sfânta cruce din lemn, trebuie din lemn ca să plutească, și o cruce foarte veche, merg din casă în casă și așa cum merge preotul cu Boboteaza, tot la fel merg și ei cu iordănitul prin tot satul. După ce au terminat vin și aduc înapoi la sfânta biserică sfânta cruce.

Acum vreo doi sau trei ani a fost singura dată când nu am putut să aruncăm crucea în Dunăre și nu am făcut-o în ziua de Bobotează, cu derogare de la Înalt Prea Sfințitul, am făcut în ziua de Sf. Ion, din pricina faptului că a fost viscol foarte mare. În anul acela am aruncat crucea deasupra unui maldăr de zăpadă. Am sfințit repede apa și în continuare am ținut de tradiție.

Mai există obiceiul de botez al cailor?

În 2007 încă se ținea această tradiție. Acum, anul acesta, 2019, au fost două sau trei persoane cu caii. Nu prea mai sunt atât de mulți cai în comună. Ceea ce este de reținut, pe an ce trece s-a menținut faptul că foarte multe persoane vin și asistă la acest obicei, în jur de 1000-2000 de persoane.

Ce sărbătoare mai este cinstită în sat? Care sunt cele mai importante sărbători ale comunității?

Primarul Maria Mitu: De Rusalii sunt Zilele comunei. Atunci tăiem izma.

Buciuc Felomela: E un obicei din moși strămoși. O știu de la bunica mea. Sâmbăta dimineața înainte de Rusalii mă chema bunica mea - că eram cea mai mare nepoată - să vin să țin de



Cele mai vechi cruci din sat, recuperate din vechiul cimitir.

izmă și ea să o taie. De ce era obligatoriu ca bunica să se folosească de un nepot pentru a săvârși această operație nu știu. Poate mi-o fi spus vreodată, poate a rămas taina ei. Acea izmă o uscam și o foloseam la ceaiuri. Se spune că are putere vindecătoare. Atunci are cea mai puternică aromă.

Preotul Busuioc Sorin: „De Rusalii oamenii vin la biserică, unde se săvârșește slujba de sfințire a crengilor de nuc care preînchipuie Pogorârea Duhului Sfânt. După ce iau aceste ramuri binecuvântate de la biserică și le pun la icoană și aici mai este tradiția să le pună și la poartă, la fel ca și în ziua de Florii.

Buciuc Felomela: Când am venit eu noră aici în sat, să fie vreo 58 de ani, se făceau cu fostul dascăl, cu două coronate (fete cu coroane pe cap) și un bărbat pleca la colindat. Întrebai mai înainte: ne primiți? Și cântau un cântecel. Nu toată lumea primea, dar eu fiind educatoare și directorul Cantaragiu, aveam cântecelul.

Colinde specifice locului

Buciuc Felomela: Specific pentru Rasova este colindul Chiti Miti („Bună dimineata”), care se cântă în ajunul Crăciunului, de copii:

Chiti Miti hăi, hăi
Am venit și noi odată
La un an cu sănătate
Și la anu’ să venim
Sănătoși să vă găsim
Chiti miti , hăi hăi
La anu’ și la mulți ani!

Și se dădeau nuci copiilor. Numai nuci. Era o bucurie.

Cred că este cel mai vechi colind care se păstrează în Rasova.

În ajunul Crăciunului, după ce se trage clopotul la biserică se împart cetele de colindători pe zone și se pleca de la casa preotului.

Irozii se fac în ziua de Crăciun. Sunt cinci persoane, îi primim în casă. Au un cântec foarte frumos.

În ajun de Crăciun se umblă și cu colindele mari. De obicei, când se vine, capul de ceață întreabă: „V-a colindat cineva? Cu ce colind să începem?” Colindul de casă. Mai era și colindul de mort pentru cei care aveau pe cineva decedat de curând, colindul de fată mare, de flăcău. Sunt cam 40-50 de colinde specifice Rasovei.

În ajunul Crăciunului, după ce se trage

clopotul la biserică se împart cetele pe cartiere, pe zone, obicei străvechi, care nu se mai prea întâlnește și în alte părți, se pleca de la casa preotului. Ceata de colindători se organiza după reguli foarte precise. La noi nu se pierde nimic din tradiție.

Ierozii, tot în zilele Crociunului, e plăcerea cea mai mare: Doamnă, ne primiți? Și-i poftesc în casa bună, acolo unde am altarul meu de sănătate și cânt cu ei. E o frumusețe.

Era și colindul de preot care s-a pierdut, îl știau bătrânii.

Se fac repetiții la fiecare acasă, sunt 30 de persoane.

Care sunt obiceiurile care s-au mai păstrat în comunitate?

Ioana Dane: Era un cântec ce se cânta în sâmbăta lui Lazăr înainte de Florii, spune învățătorul Măldărescu la 1885: „se cântă de fetele mici îmbrăcate frumos, una dintre ele acoperită pe obraz cu un voal alb și începe a cânta.”

Acest obicei se numește „Trisăndița”:

„Trisăndiță-ncoace
Că neica ne-o face
Rochie ronțoită cu poale-ndoită
Cuțite cu zale lăsate pe șale,
cuțite cu bolduri lăsate pe șolduri
Și-ntr-un colț de dugheană șade-o barză
chioară
Și din ochi face: Bună dimineața, să ne cadă
greata!
La anu’ și la mulți ani!”

Acest obicei se face în sâmbăta lui Lazăr, în ajunul Floriilor. Se ține acest obicei și acum.

Și fetițele primesc ouă. Se dau ouă că se spune să ai spor să scoți pui. Dar are și conotație religioasă, pentru că urmează Săptămâna Patimilor. Ouăle acestea pe care le primeau copilașii le vopseau. Ei se bucurau de aceste ouă primite și nu lăsau pe alții să le vopsească în Joia mare și le făceau semne ca să știe și să ciocnească cu ele în ziua de Paște.

În săptămâna aceasta a Floriilor merge și preotul prin sat, și la fel, se dau ouă să ai spor, să ai găinile sănătoase.





Solomonarii sunt niște semidivinități meteorologice de natură demonică, ce provin din copii predestinați (născuți cu căiță), furați de mici și inițiați de către arhedemonul Uniilă. Din punct de vedere etimologic, numele de solomonar derivă din numele înțeleptului Solomon (care înseamnă „moștenitor al înțelepciunii”), vraci și taumaturg al lumii orientale.

Aceste ființe demonice sunt cunoscute la un grup restrâns de popoare: sârbo-croați, români și maghiari. Cea mai veche atestare a termenului solomar pare să ne fi rămas de la Samuil Micu-Klein, în *Dictionarium valachico-latinum* (1801), deși Matei Basarab povestește în *Pravila sa despre ființe care străbat cerul, pe care îi numește „gonitori de nori”*.

Semidivinitățile meteorologice sunt recrutate dintre oamenii care au fost inițiați, un număr impar de ani, în tainele văzduhului, munților, peșterilor adânci și iezerele ascunse. „Sunt protectori ai drumurilor de munte, stăpâni peste împărăția de jos a negurilor, pâclelor și promoroacei, deținători ai secretelor Vămilelor văzduhului și stăpâni ai balaurilor...” (Romulus Vulcănescu, 1987, p. 424). În călătoriile lor prin văzduh călăresc balauri care mână norii pentru a declanșa ploi năprasnice. În ipostaza de călăreți ai balaurilor sunt invizibili, doar marii vraci și contra-solomonarii îi pot vedea și nimici.”

Imaginarul tradițional îi reprezintă pe solomonari ca pe niște uriași sălbatici, cu păr roșu, ochi bulbucăți și sângeroși, trup păros, zdrențăroși și murdari. Poartă sumane albe, „peste care atârnă traiste, în care țin uneltele magice, o toporișcă de fier descântată, un frâu din coajă de mesteacăn, o carte de înțelepciune, un fel de pravilă de divinație. Sub cele șapte pieptare pe care nu le leapădă niciodată, nici pe căldura lui Cuptor, atârnă de gât o toacă mică de lemn, simbol al declanșării furtunii. Când bate din toacă, toate spiritele elementare ale furtunii, Vântoasele și Ropotinele, încep să foiască în văzduh” (Romulus Vulcănescu, 1987, p. 424). În vremuri de cumpănă, solomonarii coboară din munți pentru a cerși și a încerca bunătatea oamenilor. Pomana pe care o primesc o aruncă pe ape necuraților, iar dacă sunt alungați se răzbună aducând ploaia și grindina.

În perspectiva pozitivă asupra acestora, „sunt credincioși și înzestrați cu puteri supranaturale. Aceștia, se crede, sunt oamenii lui Dumnezeu și numai unul din șapte iese solomonar. Dar, ei dau piatră ca să pedepsească pe cei care nu țin sărbătorile, sau pe cei care au greșit cu ceva înaintea lui Dumnezeu. Piatra se face din coada balaurului. Încotro dă balaurul cu coada, într-acolo bate și piatră” (Ion Ghinoiu, 2008, p. 280).

„Din această categorie fac parte pricolicii și tricolicii. Pricoliciul este un demon reprezentat fie ca un om cu cap de antropozoomorfi/ lup, fie ca un lup cu cap de om, care acționează numai zooantropomorfi noaptea, în pustietăți și locuri rele și poate produce molime. Tricoliciul este imaginat ca un om cu păr de lup pe el, provenit din încrucișarea unor lupi infernali cu oameni adormiți în pădure. Se credea că tricoliciul umblă noaptea, distrugând tot ceea ce este viu, deși hrana lui predilectă erau mânji. Atunci când mânca un mânz, tricoliciul devenea mânz-lup care devora herghelia din care provenea” (Ion Chiciudean & Alexandru Halic, 2001, p.159).

Într-un studiu dedicat dragonului trac, Traian Herseni afirmă că la baza credințelor legate de solomonari ar sta călugării daci călători printre nori, care provocau sau împiedicau ploile fertilizatoare la daci și care, ulterior, au fost transsimbolizați în mitul solomonarilor la români într-un proces în trei etape. În prima etapă, arhaică, balaurul era considerat un demon al apelor terestre, al lacurilor de munte (considerate fără fund) și al apelor atmosferice, al norilor „capabili de a se ridica, de a pluti și de a se deplasa în aer fără aripi, ca aburii,



bruma și ceața” (Romulus Vulcănescu, 1987, p. 426). În a doua fază, balaurul sălbatic a fost subjugat de magician pentru a-l călări și stăpâni prin intermediul lui norii și mai ales furtunile. În ultima fază, imaginea balaurului (dragonului) s-a suprapus peste puterea dată de Dumnezeu, Sfântului Ilie care produce – în imaginarul românesc – tunetele, fulgerele, trăsnetele în timpul furtunilor, leagă și dezleagă ploile și dă cu biciul lui de foc după draci.

Probabil în faza a doua a evoluției mitice a temei solomonarilor, magicienii au abuzat de puterea lor și au folosit balaurii împotriva oamenilor, ceea ce explică apariția anti-solomonarilor, preocupați de magia albă, capabili să îngrădească forțele balaurilor și

ale solomonarilor pentru a-i constrânge la acțiuni benefice omului. „Solomonarii și anti-solomonarii au persistat, ca și balaurii, îndelung timp în spațiul carpato-danubian, cu toată apariția și învățămintele, profund diferite, ale bisericii creștine” (Romulus Vulcănescu, 1987, p. 426).

Bibliografie:

Ghinoiu, Ion; Mică enciclopedie de tradiții românești, Editura Agora, București, 2008.

Chiciudean, Ion; Halic, Bogdan-Alexandru, Noțiuni de imagologie și comunicare interetnică, Facultatea de Comunicare și Relații Publice “David Ogilvy” – SNSPA, 2001.

Vulcănescu, Romulus, Mitologie română, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987.



Spic de soare, gând albastru

Casa de piatră - „Tradiționalul” care asigură un confort al sufletului

Laurențiu DESPINA



Chemată de pădurea de salcâmi, șoseaua urcă grăbită printre casele construite în cartierul nou din Valu, situat pe deal, la jumătatea distanței dintre vechiul drum de București și autostrada A 2. În vârf, micul “oraș” al satului, cu străzi asfaltate și utilități “la zi”, aflat la doar 12 minute de Constanța, se arată ca o alternativă viabilă la vechiul Tomis în care doar marea, mereu marea, îi mai păstrează nealterată cota de interes. Casele noi vorbesc despre frenezia imobiliară care a cuprins localitatea în ultimii 5-6 ani. S-a construit mult, într-un mix de clasic și modern, gazonul și tufele de trandafiri care dau culoare curților, fiind nelipsite din orice ilustrată de la Valu, ca un liant de nelipsit celor două stiluri.

În marea de acoperișuri de tablă cărămiziu-roșiatică, o casă mai deosebită atrage atenția trecătorului. Construită în stil tradițional, după modelul vechilor mori care au însuflețit Dobrogea și i-au rotit privirile după vânt în urmă cu mai bine de un secol, casa este un strop de inedit picurat în arhitectura zonei. Parterul are duritatea pietrei brute, îmblânzite discret de mâna meșterilor care i-au dat beton printre rosturi și le-au șlefuit cu migaia, iar la etaj, două turnuri, placate cu scândură legată cu șipcă, pozează în foișoare, cu pălării de olane autentice, vechi de aproape 100 de ani. Când contururile deveneau tot mai ferme, apariția casei a fost asemuită nașterii unui lăcaș de cult, dar cu timpul vecinii s-au convins că “parohul” este un pensionar retras alături de soție



din agitația orașului, iar pe cei doi îi vizitează, din când în când, fiul lor, un arhitect nonconformist provocat să dea volum unei idei în care natura și tradiția și-au găsit un punct comun.

Andrei Chivu a studiat arhitectura la „Ion Mincu”, a lucrat la Viena vreme de cinci ani, dar întors acasă a simțit că poate pune în operă un proiect prin care să dea valoare și să aducă în prim plan ceva din tradiția Dobrogei în materie de construcții. În hățișul liniilor dezordonate care căutau chipul noii sale zidiri, elementul tradițional a fost un miez care a luminat proiectul încă din prima clipă. „În Dobrogea existau la sfârșitul secolului trecut peste 750 de mori de vânt, ...era un teritoriu cotropit de aceste construcții care-i dădeau un farmec aparte, făcând să se vorbească de o Țară a morilor de vânt, construite pe două niveluri, cu piatră la bază și lemn la nivelul superior. Și atunci, ca și acum, vântul era pe aici un nelipsit element de decor, așa că morile de ieri, eolienele de azi, au avut tot timpul ce mesteca între palele lor. Vântul a rămas, dar vechile mori au dispărut. Doar una se mai află la Muzeul Satului la București și o alta la Muzeul civilizației sătești, la Sibiu. Eu am fost fascinat de silueta acestor construcții și mi s-a părut că este o inedită provocare în a păstra într-o construcție nouă ceva tradițional, vechi și original în același timp. Chiar și manopera păstrează ceva din tehnica folosită la construcțiile din secolul 19”.

Un arhitect acumulează multă informație în anii de studiu, iar când ajunge în fața unei planșete această informație se descarcă involuntar în cadrul natural, unde ideea urmează să prindă contur. „Când am văzut terenul, în jumătate de oră am proiectat ceva din siluetă și desfășurarea celor două niveluri. Facultatea este o dictatură a echerului, astfel încât, evadat din această închistare, simți nevoia să ai o abordare liberă. Fuga de rigoare este irezistibilă, iar un proiect în care componenta tradițională are o proporție importantă este de nerefuzat”. Dincolo de aspectele tehnice, tradiționalul oferă un confort

sufletului, are ceva cald, primitiv și conferă o tihnă pe care azi ne-o dorim cu toții. Văzând această casă am putea spune că nu doar penthouse-urile pot satisface foamea de răsfăț. Lucrarea combină mai multe elemente de arhitectură tradițională cu elemente și tehnici moderne armonizate într-o geometrie nouă planimetrică ce utilizează în plan vertical suprafețe mari vitrate orientate către zona verde cu care se învecinează, și din plămânul căreia respiră aerul curat și liniștit. La etaj, ferestrele sunt ornamentate asemănător celor specifice din Dobrogea, dând culoare și acea nuanță de “acasă” pentru locuitorii zonei. Interioarele valorizează ceramica, soba de teracotă și elemente de mobilier în care lemnul are familiaritate, căldură și tenta de rustic care dă intimitate. Proiectul își dorește să încurajeze promovarea și conservarea culturii dobrogene, în special cea legată de arhitectura tradițională și vernaculară, inspirată de natură, una de altfel foarte pitorească în această zonă a țării. Ceva din bătaia morilor de altădată a prins viață odată ce tradiția vechilor construcții s-a lăsat din nou privită de soare și mângâiată de vânt....

În vecinătatea „mori” din cartierul de pe deal, de la Valu, o altă casă tradițională prinde contur, fiind gândită pe același tipar: bază de piatră “legată” în beton, șlefuită cu perie de sârmă, și un etaj care glisează nonconformist, acoperit cu olane din 1936, arse de soarele Dobrogei. Spre sud, cortina de pădure este o terminație de efect care delimitează mica oază de tradițional pe care Andrei Chivu a creat-o și pentru a-și hrăni pasiunea și dorința de a revaloriza tradiția, dar și pentru a lansa o provocare unor potențiali investitori. Indiferent că ei sunt privați sau reprezintă administrația locală, astfel de construcții pot inspira la organizarea unor ateliere și refacerea unor habitate umane în care copiii de azi să aibă parte de o zi de “trecut” și astfel ei să nu uite istoria acestor locuri străvechi.





Bun găsit dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Până nu demult, omul nu-și dădea fata din casă decât după ce îi făcea zestre. Cu ce să înceapă ea viața lângă bărbatul care îi fusese sortit dacă nu avea de ce se sprijini pe bătaură? Vorba aceea, erau așa de bogați, încât dacă azvârleai mâța pe perete își spărgea capul, căci nu avea de ce să se agățe. Și nu era numai asta. Chiar dacă mergea în casa bărbatului, ori locuia cu socrii sau părinții, zestrea era mândria fetei. Nici nu scotea capul pe uliță, să nu mai zic de dusul la horă, dacă nu știa că are ce să-i răspundă unui flăcău care o va întreba ce zestre îi vor da părinții când se va mărita.

Mai era câte unul care vorbea cu năduf, mai ales dintre cei neavuți și căroră nu le dădea mâna să-i facă zestre fetei: „Zestrea fetei mele este chiar ea, că e frumoasă, e sănătoasă, a învățat școală și știe să facă de toate cele”. „O fi, nu zic ba -i se răspundea- dar frumusețea este pentru toți cei care o văd, nu doar pentru omul ei, și e trecătoare, sănătatea, azi o ai, mâine nu o mai ai, iar o leacă de carte, cât să știe a se iscali și știința gospodăriei le au toate fetele. Știe să facă mămăligă, dar dacă nu are în ce, îi spune bărbatului la ureche cum se pune în ceaun apa, sarea și mălaiul, iar acela se satură?”

Despre zestre mai întâi se sușotea printre cumetre și mătuși, pe la colț de uliță, că ce i-a pregătit al lui cutare fetei sale pentru când i-o fi sorocit să se mărite, ca să ajungă la urechile flăcăilor însurați, chiar și la cele mai „fudule”, ale aceloră „tomnatici”, mai greu de urnit spre nuntit. Apoi, despre zestre se vorbea la petit, când trimișii mirelui și ai miresei puneau la cale unirea celor tineri. Și nu doar se vorbea, adesea se târguia, ca la piață, punându-se în balanță cele bune și cele rele de la fiecare din cei doi tineri ce aveau să-și unească viețile într-o familie.

- Fata, dumitale e frumușică, ce să zic, căci

altfel nu băteam drumul până aici, dar cam micuță, cam slăbuță. O mână de carne, abia poate urni vătraiul, nu și țestul. Mai pune și dumneata măcar o capră, dacă nu o malacă, să aibă și ea lapte ca să mai crească, zicea câte unul dintre trimișii băiatului.

- Apoi, nu ne-om zgârci, spunea tatăl fetei, dar și tatăl flăcăului să caute a-i mai da acestuia un pogon de pământ pe luncă, unde arătura scoate brazdă neagră, untoasă, că ăla de la „Telegraf”, bătut de care și de copitele animalelor satului, e bun doar de praf și tină. Iar flăcăul dumneavoastră, să nu uităm, îi umblat prin lume, cum îl lăudați, dar nu numai prin ceea bună.

Și tot așa, mai dă tu, mai lasă domnia ta, pețitorii se înțelegeau de cele mai multe ori și dădeau mâna asupra zestre. Uneori, cel venit împețit la părinții fetei scotea din buzunarul cojoacei un petic de hârtie și un plaivaz, anume pregătite dinainte, muia plaivazul între buze și se pornea a scrie o înțelegere, spre a nu se uita, căci vorba zboară, dar scrisul rămâne. Ca nimeni să nu tăgăduiască asupra celor înțelese.

Ce se petrecea dacă înțelegerea nu era chiar așa ușor de înfăptuit, pentru că acela căruia i se cerea nu avea sau nu voia să dea? Cel mai des, acesta mai pune la zestrea fetei altceva, ce avea el sau ce putea să agonisească până la nuntă vânzând câte ceva, împrumutându-se la vreo rudă mai avută sau chiar împrumutându-se la bancă. Erau dați în care se mergea chiar pe vorbă, adică pe încredere, viitorul socru mic făgăduind, iar viitorul socru mare primind învoiala.

Dacă apoi cel care a promis nu se ținea de cuvânt, i se bătea obrazul, adică i se amintea că trebuie să-și țină făgăduiala. Nu voia, rușinea lui, căci i se trimitea fiica acasă, să-l roage ea să-și țină făgăduiala, ca să nu fie gonită. În cele din urmă, dacă cel juruit tot nu-și ținea cuvântul, puteai vedea pe proaspăta intrată în rândul femeilor întorcându-se la casa părintească, adesea trăgând după ea lada de zestre, plină de lacrimi, vânătăi și cucuie, pentru a fi mai convingătoare față de părintele său cel îndărătnic sau zgârcit. Căci mai bine nu mai făgăduia, decât să nu-și țină vorba sau să și-o ia înapoi.

Dar acestea din urmă erau fapte ce nu se întâmplau pe tot locul, căci mai bine nu-ți dădeai copila, pe care ai crescut-o ca pe lumina ochilor, după fiul vreunui căpcăun, o trimiteai la mănăstire sau o țineai lângă vatra părintească, să ajungă fată bătrână, decât să o surghiunești la vreunui hapsân și linge blide, ce-și mănâncă de sub unghie.



O dată pețitul înfăptuit și zestrea juruită, viitoarea mireasă și ai ei se îngrijeau de ea mai ceva ca de restul nunții. Dacă nu avea ladă de zestre, i se cumpăra de la târg, de la iarmaroc, dacă avea vreuna din cele vechi, moștenită de la bătrânii ei, se chema lemnarul, vreun dulgher sau dogar, de îi mai înlocuia vreo șipcă, îi repara chichița sau vreo balama. Apoi aduceau zugravul, să mai boiască vreun chip sau să dea viață culorilor cu ceva vreme înainte, să aibă timp să se usuce și să prindă luciu vopseaua. Erau luate la număr și miroșit, apoi scoase la viață pânzeturile, li se primenea puful pernelor și sineala cearceafurilor și tot ce gospodina știa mai bine pentru ca în ziua nunții să pară ca noi.

Dar ce se dădea ca zestre fetelor de altă dată? După câte mai păstrează mintea mea, cam cele de mai jos:

- pământ, fânețe, vie, livadă, cu cele de trebuință pentru ele, vermores de stropit via și teasc de zdrobit strugurii, butoi, plug, grapă și prășitoare, iar uneori se cerea, celui avut, chiar mașină de treierat, să nu se mai chinuie biata fată, alături de bărbatul ei, la strânsul grâului, orzului sau secarei cu caii și steajerul, stupi, cu roiurile lor de albine;

- animale domestice, oi, capre, vaci, bivolițe și cai, cu sau fără puii lor, cu căruțe, șarete, trăsuri, rădvane și harnașamente, porci și păsările curții, cele mai mari și mai de soi;

- cele de trebuință în buclie, la tindă, pentru hrana omului și animalului, căldări și găleți, din care măcar una de aramă, trainică, uneori cu cobiliță cu tot, oale și blide, pirostrie și fiare de test, cuțite, linguri și furculițe, cine avea de cele orășenești, din metal și câte altele;

- uneltele de care orice femeie avea nevoie pe vremurile acelea când omul și le făcea cam pe toate acasă, războiul de țesut cu tot rostul său, lână gata toarsă, învârtită în sculuri sau dărăcită și făcută caiere, gata a fi toarsă și transformată în chilimuri și covoare, gheme de borangic, scos cu trudă în fire pe care abia le vedeai din gogoșile viermilor de mătase;

- cele cu care se lăuda miresica a fi făcut cu mâna sa până la vârsta măritişului, adică frumusețile de pus în odaia cea bună sau în cea de locuit, saltele și cearceafuri, perne și căpătâie, carpete, ștergare, covoare, chilimuri, macaturi și cergi;

- mese, scaune, dulapuri, cuiere, chiar și oglinzi, când au început a lumina ele și casele oamenilor din satele noastre;

- parte din comorile familiei, cum ar fi salbele de aur, galbenii, icușarii, cojoacele, broboadele, boccelele din mătase, iile de demult, maramele, zăvelcile și vâlnicele și alte minuni ale portului din moși strămoși, dar și banii și alte avuții ce aveau să sporească trăinicia tinerei familii și curajul cu care să se purceadă a plămădi copii, să fie neamul cât mai mare și mai însemnat în ținutul acela.

Atunci când mirele venea cu alai să-și ia la casa lui mireasa, avea grijă să aducă mai multe care și căruțe, trase de boi sau de cai împodobiți, ca să ia zestrea de la cea care avea să devină soția lui. Femeile ce adăstau la casa miresei purtau frumos pe brațe zestrea, iar una dintre ele, mai isteată la socotit, mai hâtră și mai bună de gură, striga cât o țineau puterile, să se facă auzită peste zgomotul alaiului și zumzetul lăutarilor.

- Vino lume să vezi zestrea frumoasei noastre mirese! Ia-auzi! Perne pline cu puf: una, două... zeceee. Cearceafuri brodate pe margini: unu, două, trei, patruuu. Blide, ciure, siteeee. Mai greșea voit numărătoarea, mai pune puf și unde erau paie, ca să facă oamenii să râdă și să sporească în ochii lor zestrea miresei, adăugând la urmă de tot: Și, pe deasupra, dăruim mirelui și o fată frumoasă, care știe să se poarte și să muncească, împreună cu fetia ei.

Căci și aceea era tot o zestre, pe vremea aceea și un motiv de a sparge o nuntă pe mai mult de jumătate făcută.

*Cu smerenie, al dumneavoastră,
Adrian*



A-și aprinde paie în cap

Ioan ADAM

În Amintirile din copilărie ale lui Ion Creangă întâlnim o expresie de două ori enigmatică. Ea ne întâmpină în cel de-al doilea episod al Amintirilor, în care maturul Creangă povestește, cu un surâs abia stăpânit, o întâmplare legată de obiceiurile humuleștene de Anul Nou:

Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi, vro câțiva băieți din sat să ne ducem cu plugul; căci eram și eu mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfântului Vasile, toată ziua am stat de capul tatei să-mi facă și mie un buhaiu ori, de nu, bătr un harapnic.

– Doamne, ce harapnic ți-oiu da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te bușească cei nandralăi prin omăt? Acuș te descalt!

Văzând eu că mi-am aprins paie în cap cu asta, am șterpelit-o de-acasă numai cu beșica cea de porc, nu cumva să-mi ieie tata ciubotele, și să rămân de rușine înaintea tovarășilor.¹

În 1880, când așternea pe hârtie aceste amintiri, publicate în aprilie 1881 în *Convorbiri literare*, expresia "a-și aprinde paie în cap" avea, așadar, sensul de astăzi, adică acela de a-ți stârni singur o neplăcere, a te băga singur în belea. Era prin urmare un fel de a spune, mai colorat, că Ionică cel năzdrăvan se temea să nu-și facă un necaz cu mâna lui.

Când e vorba de a numi provocarea imprudentă a destinului, mai toate popoarele recurg la expresii neobișnuit de vii. Până și englezii, de obicei ponderați și nemetaforici, au pentru același proces o zicală de mare rafinament poetic: "to bring a hornet's a nest about one's ears", care s-ar putea traduce "a face viespii cuib lângă ureche".

De ce spuneam însă că expresia cu pricina este de două ori enigmatică? Interesantă e în primul rând istoria cuvântului românesc "a aprinde", derivat din latinescul *apprehendo*, care înseamnă "a prinde, a apuca, a pune mâna pe". Inițial, observa Sextil Pușcariu în amplul său studiu *Limba română*, „*apprehendo* [...] se deosebea de *comprehendo* numai prin faptul că la cel din urmă «prinderea, apucarea» era imaginată făcându-se «împreună» (con-), din toate părțile, pe când la cel dintâi numai dinspre partea cea mai apropiată (ad-). În focul a cuprins casa avem aceeași imagine de «îmbrățișare» ca în mama a cuprins copilul în brațe.” Prin urmare, continua filologul transilvan seria raționamentelor sale, o expresie precum "focul a aprins casa" înseamnă

„focul a încins partea cea mai apropiată a casei.”²

Între cele două cuvinte – a aprinde și a cuprinde – a intervenit însă o specializare. În timp ce a cuprinde și-a păstrat sensul dintâi, a aprinde s-a contaminat de la complementul său „foc”, absorbindu-i o parte din semnificații până într-atât încât n-a mai fost nevoie de amintirea expresă a acestuia. Intrat în grupul semantic al lui „foc”, a aprinde a ajuns să însemne „a face să înceapă să ardă.”

De la latină la celelalte limbi romanice „*apprehendo*” a avut evoluții capricioase. În franceză, de pildă, „*apprendre*” înseamnă „a prinde cu mintea”, adică a învăța, ceea ce implică un plus de abstractizare. În română, „*apprehendo*” l-a dat doar pe „a aprinde”, adică a incendia, însă limba noastră a păstrat nostalgia minții, a învățaturii. Nu spunem noi despre cel care pricepe repede că e deștept foc?

De ce-și aprind însă românii paie în cap, operațiune în care par să se fi specializat cu voluptate? Plecând de la cronici și alte lucrări istoriografice, același Sextil Pușcariu semnala că expresia s-a născut dintr-un obicei vechi de sorginte orientală, prin care cei nedreptățiți și obidiți cereau cu umilință dreptate din partea celor mari și tari. Fiindcă sultanii, pașii și domnitorii nu aveau registraturi la care cei obijduiți să-și depună plângerile, exista obiceiul „de a-și aprinde oamenii în adevăr paie sau rogojini în cap, în timpul unei procesiuni etc., a Domnului sau a Sultanului, spre a-i atrage atenția asupra lor și a-i putea da jalbe sau pâre.”³

Jalbele erau puse pe un proțap lung, de unde erau culese de oamenii Agiei, care aveau grijă ca reclamantii să nu se apropie prea mult de persoana stăpânitorului.

În primul mare roman al literaturii noastre, *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon, e descrisă procesiunea țăranilor veniți la București pentru a-l reclama pe nemilosul Dinu Păturică voievodului Grigore Ghica:

Era o priveliște jalnică pentru un om cu inimă a vedea pe nenorociții țărani în număr de patru-cinci sute, îmbrăcați în trențe, desculți, veștezi la față și cu ochii stinși de sărăcie și alte suferințe; ba încă unii dintr-înșii purtau pe corpul lor chiar semnele torturilor abia cicatrizate, iar cei schilodiți erau transportați în care cu boi.

Ei intrară în București pe la opt ore de

2 Sextil Pușcariu, *Limba română*, I. Privire generală.

Prefață de G. Istrate. Note, bibliografie de Ilie Dan. Editura Minerva, București, 1976, p. 23.

3 Sextil Pușcariu, *Dicționarul Limbii Române*, tomul I, Partea I, A-B, ed. cit., p. 203.

1 Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p. 177.

dimineata, tocmai pe când domnitorul se afla în Divan, și, ca să atragă mai mult atențiunea publică, unul dintr-înșii făcu un sul de rogojină și, dându-i foc la partea de sus, îl puse în cap; apoi, scoțând jalba din sân, o puse în vârful unui proțap lung și intră în curtea domnească.⁴

O scenă similară, cu un nerv epic suplimentar, imaginează Eugen Barbu în Princepele:

În pridvorul bisericii și în curte se adunase lume. Vedeau de aici, de sus, o grămadă în cămăși rupte, țărani de bună seamă, și robi țigani ai mănăstirii care priveau la coborâșul lor de pe stânci.

- Ce-i cu acea mulțime? întrebă înaltul oaspe.

- Cine știe, Mărite Doamne, spuse neliniștit starețul.

Ioan ghici mai devreme cu o clipă ce se întâmplase. Pe cap țăranii purtau rogojini ce iute le aprinseră când Princepele se apropie. El nu cunoștea acest semn sălbatic de solicitare și se sperie:

- Dau foc mănăstirii!

4 Nicolae Filimon, Ciocoi vechi și noi, p. 339-340.

- Nu, au venit cu jalobe...⁵

În paginile următoare ale romanului pot fi aflate cauzele acestor lamentații feroce – impozitele. Birnicii plăteau stupăritul și goștina, fumăritul, zeciuiala la porci, albinăritul, dijma pe brânză, camăna pe ceara de albine, cislele, ruptoarele, nartul, sataralele [dările extraordinare – n.n.], birul breslelor și câte și mai câte.

Iar dacă îndrăzneau să crâcnească ori să umble cu jalbe, aprinzându-și paie în cap, „provocau iritarea celui către care se adresau și dădeau de belele la care nu se așteptau, fiind pedepsiți tot ei”, sublinia Sextil Pușcariu

Necazul devenea însă și motiv de haz, dovadă că azi zicala „umblă cu jalba-n proțap” îl numește în derâdere nu pe cel care caută dreptate, ci pe cel pornit pe reclamații. De unde se vede că masochismul e o meteahnă națională.

5 Eugen Barbu, Princepele, ediția a III-a, col. Romane de ieri și de azi, Editura Eminescu, București, 1972, p. 94.



Obiceiuri și datini dobrogene

Sânzienele (ta yania) - un obicei străvechi practicat de aromâni

Maria PARIZA



În ziua de 24 iunie, sărbătoarea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul și a Evanghelistului Ioan sau Sfântul Ioan cel nou, se practică la români cel mai cunoscut obicei agrar de vară, îndelung și continuu, cunoscut sub denumirea de Sânziene (în Oltenia, Banat, Bucovina, Transilvania, Maramureș), Drăgaica sau Drăgăicuța (în Dobrogea, Moldova și Muntenia). Această zi este considerată ca moment de schimbare, aproape la fel de important ca și Anul Nou, ceremonialul cuprinzând ritualuri de fecundare agrară, iar

noptilor de Sânziene le sunt dedicate cele mai frumoase poezii de dragoste din creațiile populare – descântecele de dragoste.

Obiceiul este, de fapt, o simbioză folclorică, amestec de mai multe practici agrare străvechi, de origine romană. Împodobirea cu spice, florile tăiate din grădină, trecerea coasei prin holdă, dansul, cântecul între ierburi, stropirea cu apă, sunt dovada sigură a facturii agrare a obiceiului. Folcloriștii ne îndeamnă spre o apropiere de străvechile serbări ale Diane, iar



masa rituală, verdeața și apa curată aduc aminte de sărbătoarea zeiței Ceres. Cert este că, la toți daco - românii, fie ei din Muntenia, Basarabia, Dobrogea, fie la vlahii balcanici, Sânzienele sunt văzute ca zânele bune, protectoare ale fertilității, îmbelsugării, iubirii.

Obiceiul a fost atestat în Moldova, de către Dimitrie Cantemir, în secolul al XVII –lea.

Sărbătoarea Sânzienelor este numită de aromâni Ta Iania (din limba greacă, Sân-ziene), această populație fiind singura, din Peninsula Balcanică, care a practicat acest obicei popular, ceea ce confirmă originea romană a obiceiului. În diferite publicații românești, sărbătoarea figurează și cu alte denumiri: Ta Yani, Ayianni, Taghiani, Tayanji, Stăghiană.

Scenariile ceremonialului înregistrează mici variațiuni, de la o zonă la alta¹. Consacratul folklorist Pericle Papahagi² a surprins practicarea

1 Tache Papahagi descrie acest obicei și originile lui în Mic dicționar folkloric. Spicuii folklorice și etnografice, Editura Minerva, București, 1979, p. 424-436 s.v., Ion Caranica, în culegerea sa 130 de melodii populare aromânești, București, 1937, reproduce 6 cântece din ceremonial, intonate de către fete, culese de la armâni originari din comunele curat armânești, din Macedonia, Selia, Crușova și Gopeși.

2 Din literatura populară a aromânilor, Colecțiune formată și rânduită de Pericle Papahagi, Profesor la Școala Comercială din Salonic, București, Tip. Corpului Didactic C. Ispasescu, G. Bratanescu 1900, XXIII + 1072 p., apărută ca vol. al II-lea, din seria „Materialuri folclorice, Culese și publicate prin îngrijirea lui Gr. C. Tocilescu) București, Tip. Corpului Didactic C. Ispasescu, G. Bratanescu 1900.



obiceiului, la fața locului, în localitatea Vlaho-Clisura (Grecia).

În ajunul zilei de Sfântul Ioan, adică în data de 23 iunie, grupuri de fete și neveste în număr impar (11-31) porneau spre poiene, în căutarea unei plante numite „cusiță” (sânziană). Atunci când găseau planta căutată o semneau, adică fiecare femeie lega planta găsită cu un fir roșu și o acoperea cu frunze pentru a nu-i fi luată de altă femeie. După ce își luau semn de la această plantă, ele culegeau sulfină, pe care o foloseau la împodobirea unei găleți. În acest timp, poiana

sau pădurea răsună de cântecele lor.

La întoarcere, ele se adunau la o casă, spre a împodobi o găleată sau „ghiumu” (cană de aramă) cu florile culese. În timp ce un grup împodobește vasul, alt grup de fete cântă, cântece obișnuite la gătitul miresei. Unul dintre cântecele specifice, înregistrat de Pericle Papahagi, cuprinde următoarele versuri:

*Ta Yani, Yanismatachia,
Coacăza și n'icăza,
Iu erai, iu n'-alăgai
Cu ți gioni n'-amintai.
Sun meru, sun peru,
Sun aumbra di cireșu*

(Sânziene, ochi de sânziene/ roșie ca gherghina și cea mai mică/ unde erai,/unde alergai,/cu ce voinic te- ndrăgosteai./ Sub măr/ sub păr/sub umbra de cireș.)

Împodobirea găleții presupunea o adevărată competiție între grupurile satului, căci a doua zi vasul era purtat cu mare pompă, ca o mireasă. În dimineața zilei de 24 iunie, fetele mergeau și culegeau cusita cu mâinile anapoda, adică stând cu spatele la plantă. Se întreceau să-și ia una alteia planta. Planta se împletea în cozi care se așezau pe cap, pentru a face părul să crească, iar nevestele se încingeau peste pânțele cu ea, pentru a preveni durerile de mijloc și pentru a



naște ușor.

După acest episod, fetele pornesc prin sat cu găleata, la trei, șase sau 9 șopati (trei izvoare sau fântâni). De la fiecare fântână luau câte puțină apă neînchepută, cântând. Tinerii și tinerele mergeau apoi cu găleata împodobită cu flori, pe la case și prăvălii. La ușa casei găleata era pusă pe pământ, iar grupul cânta, înconjurându-l, unul dintre cele mai jalnice cântece, povestind soarte celor 9 frați vlahi, duși peste Marea Neagră și așezați în 9 sate urgite de Dumnezeu, și care –



așa cum menționează Theodor Burada (1892) – „pot fi cele 9 sate din Bithinia, în care locuiesc și astăzi pesticoșii, care nu sunt decât vlahii strămutați pe coasta Asiei, pe la anul 1292, de împăratul Andronic Paleologul”.

*Ta lani, Ta lani, lanismata
Cocâza ș-ma n`i`câza,
Umple soră, vearsă frate,
Ca să-l`i dăm apă ali crăpati.
Ta lani, Ta lani, lanismata
lu-nchisiși di-n`i ti-adrași.
N`i- nchisii la noauli frață,
Frațl`i a mei multu dipărtaț.
Noauli fraț, tuț ninsuraț,
Ninsurați, ni iisusiț.
Pisti Marea Laie, pisti Poli,
Tu noauli hori fără hăire,
Fără nveasti, fără fumeal`i.*

Vasul era purtat de două fecioare îmbrăcate în haine de sărbătoare, însoțite de neveste, fete și fetețe, precum și de alți curioși. Cântecul odată terminat, gazda puneă în vas un ban de argint și, în schimb, i se dădea apă „de leac”. Cu banii primiți cumpărau tot ce aveau nevoie pentru petrecerea de a doua zi.

Taifa (grupul) numite Ta Yanili, era păzită de doi-trei băieți care purtau săbii de lemn. Când se intersectau cu alte grupuri, băieții înarmați încercau să le taie găleata. Când se întâlneau două cete, se producea o întrecere între găleți, care era mai frumos împodobită. Dacă un grup reușește să strice găleata altuia, este un semn rău pentru acesta din urmă.³ În alte zone (Bitolia), ghiumul este pus pe capul unui băiețel.

În cea mai mare parte a satelor din Macedonia, în ajunul zilei Sfântului Ioan Botezătorul, fetele și nevestele tinere se adunau pe la prieteni și neamuri, împreună cu mai mulți copii, care erau trimiși, înainte, să bată toaca de seară și să ceară flori pentru „Ta Yani”. Florile se cereau cu o formulă anume: Daț -nă năndoauă lilici di Ta Yani, dipu ună s- nădaț, așe s- bănaț (Dați-ne câteva flori pentru Ta Yani, măcar una să ne dați, vă rugăm). Ele devin flori de leac, dacă sunt dăruite. Când copiii se întorceau, tinerele așezate pe jos, în cerc, împodobeau vasul cu florile aduse, cu petală albă și zăvon roșu, numit ghium. Cu apa din vas se spălau pe păr.

Fetele din satele din jurul orașului Veria

3 NICOLAU, Irina, Aromânii ; credințe și obiceiuri / cuvânt înainte Alexandru Gica, București, 2001.

împodobesc găleata cu piese de argint din port. Când se întâlnesc două cete, schimbă câte un ban de argint.

În jurul Avdelei (Grecia) și în toate satele vlahilor din Pind, în timp ce femeile desfășoară ritualurile de Ta Yiani, bărbații petrec și ei într-un mod diferit. Ei îmbracă pe unul dintre ei în mireasă, simulând o nuntă, îl urcă pe un măgar și îl plimbă pe la trei șopati (fântâni) — unde îl pun să se închine. Tot drumul se trag, în aer, focuri de pușcă. După ce încheie acest drum, se duc în centrul satului (misuhori) și petrec până dimineața.

Seara, fetele aruncau în căldare podoabe de argint și lăsau găleata sub un trandafir. A doua zi mergeau la pădure unde fetele desfăceau găleata și împărțeau florile. Se despărțeau cântând:

*S-nu țâ parâ arău, găleată sor,
Că multi șoputi nu ti-alăgămu.
Că di veară ma s-bânămu,
Ma multi va ti-alăgămu.*

Grație studiilor sociologice inițiate de Dimitrie Gusti, obiceiul a fost înregistrat și în Dobrogea de Sud de C.D. Constantinescu Mircești⁴, în 1910, într-un sat Ezibei, la 6 Km de Bazargic. Sub denumirea Tăyianina. Conform descrierii, mai multe fete culegeau de cu ziua planta de „sânziană”, cu care împodobeau găleata plină cu apă „neînceptută”. A doua zi ieșeau în curte și cântau înconjurând găleata:

*„Ta Yiania, Yanismata
Cocâza ș-ma n`i`câza,
Ti unu zboru ți-n`i dămândași
Viniși acasă și nu-n`i mi aflași.”*

Din găleata „cântată” și „jucată”, se lua apă cu care stropeau casa, copiii și vitele.

Deși s-au respectat scenele ceremonialului din Macedonia, în Cadrilater, zonă eminentemente agricolă, obiceiul s-a încărcat mai mult cu sensurile agrare, apropiate de Drăgaica daco-română.

Ceea ce îi distinge pe aromâni – în practicarea sărbătorii, ar fi faptul că, în seara de Ta Yani, e considerat un adevărat sacrilegiu să vorbești sau să cânți în altă limbă decât cea maternă, străveche.

4 CONSTANTINESCU – MIRCEȘTI, C.D., Un sat dobrogean Ezibei. Cu o prefață de D. Gusti, București, „Bucovina” (Serviciul Social. Institutul de Cercetări Sociale al României. Regionala Constanța), (1939).



„Chipuri” este intitulată sugestiv expoziția de fotografie organizată de clasa de artă fotografică, coordonată de profesoara **Iulia Pană**. Expoziția s-a desfășurat la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”, marți 11 iunie 2019, începând cu orele 18:00. Lucrările sunt operele elevilor: Carmen Astratinei, Teodora Bădică, Nicolae Bubolia, Elena Caraiani, Octavian Dragomir, Darius Hristu Geambazu, Gabriel Alexandru Gociu, Andrei Marian Gheorghe, Cristian Mihăilescu, Dumitru Moraru, Rosana Popov, Elena Răceală, Ionuț Virgil Soare, Cristina Tudorache, Mariana Tudorache. În cadrul vernisajului au participat și invitații: Dana Bărbulescu, Bianca Bechiși, Mihaela Benghea, Florin Călugăreanu, Oana Bădulescu Ciupitu, Ovidiu Chircă, Doru Iachim, Alexandra Maria Micu, Elena Matei, Răzvan Militaru, Erhan Molaomer, Ciprian Oancea, Lavinia Păduraru, Loredana Pop, Aysell Saganai, Mirela Tatoi, Tea Eliza Tatoi și Iulia Pană. Evenimentul s-a dovedit a fi un succes total admirat de un public numeros!



Cântecul verii, cântecul amintirii

Ovidiu DUNĂREANU

Continui să aștept autobuzul în stația din mijlocul satului. Plouă neverosimil, în liniște. Tremură greu nucii de o parte și de cealaltă a șoselei. Se clatină și iarba înaltă, pe marginea șanțurilor ei, în ritmul unei muzici monotone, reconfortante. În aceeași stație se mai adună și un grup de profesoare navetiste. Femei frumoase, tandre, elegante, ieșite parcă nu din modestele săli ale unei școli de țară, ci dintr-un salon de prezentare a modei. Trec pe lângă noi, ca fulgerul, spre stațiunile litoralului, automobilele turiștilor străini, stârnind în ochii și în inimile tinerelor femei melancolii și suspine secrete. În toate, împrejururi, este un fior de bucurie și o grabă egală cu risipa. Plouă cu soare. Plouă cu lumină vie, galbenă, dumnezeiască. Frenetica revărsare a cerului domolește, pentru o clipă, cuptorul dezlănțuit al verii. Miresmele lanurilor coapte, în

ai ploii, se oprește o căruță cu coviltir. Apariție neașteptată și stranie, dând impresia că a pornit încoace încă de acum un veac. Pe capră, cu hăturile și biciul în mâini, un bărbat uscățiv, purtând pe chip și în căutătura ageră, albastră a ochilor ceva din trăsăturile fine, spiritualizate, ale unui monah, strigă cu glas subțire, melodios. Din cauza fâșâitului pneurilor pe asfaltul ud, nu înțeleg clar anume ce. Este de ajuns că îl aude lumea și, cât ai bate din palme, ea se face grămadă în jurul lui. Fără să le pese de ploaia care, ce-i drept, încetinise și nici de autobuzul ce putea să pice dintr-o clipă în alta, profesoarele se reped, atrase ca de un magnet nevăzut, într-acolo. Împins de dorința de a afla cine este personajul acela misterios și ce taină ascunde căruța lui ciudată, mă dau aproape și eu. Curiozitatea mi-e satisfăcută, numaidecât, pe deplin. Am dinainte,



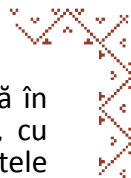
plenitudinea exploziei lor, fac să freacă aerul și nările noastre lacome. Sângele urcă în trupuri mai iute și piepturile bat răscolite de dorinți.

Grăbit în a se schimba este însuși universul rural. O simplă privire aruncată în preajmă e de ajuns pentru a constata această realitate. Țăranii mănâncă mici cu ridichi, la restaurant, și beau, precum târgoveții, bere din ditamai halbele. La discoteca și barul de peste drum, tinerii ascultă muzică folk și rock sau văd filme sexy la video. Alături, unii joacă biliard, cu aerul unor maeștri, sastiși de-atâta cafea și tutun. Alții se întorc de la câmp, făcuți ciuciulete, cu sapele grămădite pe bancheta din spate a „Daciilor” proprietate personală. Țărăncile, pentru că azi plouă și nu s-au dus la muncă, profită și ele și merg după cumpărături la autoservire sau la buticuri; se opresc apoi să-și facă părul și manichiura la coafor. Din când în când, la colțul unei ulițe, apare un bătrân cu aceleași legături de ceapă, usturoi și salată. Însă nimeni nu catadicsește să i le cumpere. Așa că, în cele din urmă, el ia hotărârea de a merge să le vândă negustorului de la aprozar.

Nu departe de stație, prin faldurii unduitori

desprins parcă din zugrăveala roasă a unor vechi bolți de mănăstire, un meșter de icoane și atelierul său ambulant. Vine tocmai de la munte, din Transilvania, de prin părțile Făgărașului. Ce mă izbește, din primul moment, la el, e că se pricepe destul de bine la oameni. Oferă icoanele după sufletul și inteligența fiecăruia. Schimbă două-trei vorbe cu tine și dispăre sub coviltir, nu zăbovește mult acolo, ca să reapară și să-ți întindă o minune de icoană pe sticlă sau pe lemn, care ți-e pe gust și potrivă. Urmărind cu atenție cum se desfășoară acest ritual, mai că-mi vine a crede că meșterul este înzestrat nu numai cu un talent de-a dreptul uluitor, ci și cu puteri magice.

Furat de farmecul chipurilor din icoane, îmi aduc aminte că suntem în 23 iulie, ziua Sfântului mucenic Foca, cel care era cinstit în vechime, aici, în Dobrogea, atât de creștini cât și – fapt nemaipomenit – de turci. După cum se știe, mahomedanii aveau argați români. Înțelegerea acestora cu stăpânii era ca în zilele de duminică și în cele ale sărbătorilor religioase să nu iasă la lucru. Odată, pe timpul secerișului, de ziua Sfântului Foca, stăpânul, supărat că i se scutură grânele, i-ar fi silit cu armele pe supuși să-i



strângă recolta de pe câmp și să i-o care grămadă într-un arman. Când căruțele se aflau încărcate pe drum, s-a stârnit o furtună groaznică și nu se cunoaște cum (poate de la un trăsnet) s-au aprins și au ars. Creștinii și-au încredințat stăpânul că cei care nu respectă sărbătoarea Sfântului Foca sunt pedepsiți cu pârjolul.

Vestea rea s-a întins la iuteală în toată regiunea, înfricoșându-i de moarte pe musulmani. Luând aminte de cele întâmplăte, de-atunci, ei se interesau din vreme la preoții creștini când cădea ziua sfântului, să-i țină rânduiala și să fie feriți de mânia lui.

Tot în acele timpuri recoltele trebuiau adunate până în ziua de 23 iulie, deoarece căldurile mari sfarogeau totul, în așa măsură încât, în orice moment, se puteau produce incendii. Un asemenea prăpăd ar fi mistuit întreg ținutul de la Dunăre la Mare. De aceea oamenii își fereau cu grijă bucatele. Orzul se păstra în gropi, iar grâul în coșuri de nuiete, acoperite cu chirpici. Aceste hambare, căptușite pe dinafară cu pământ, ajungeau până la două sute de chintale.

Ca să alunge uscăciunea năucitoare și să dezlege baierile ploilor înmiresmate și pline de răcoare, în toiu verii, românii dobrogeni sau dicienii, cum li se mai spunea, chemau în ajutor paparudele.

Cinci-șase fete neprihănite se dezbrăcau și își legau cu sfoară pe șolduri mănunchiuri de bozie. Gătite astfel, ele începeau să umble din casă în casă. Cea mai mare, după cum era obiceiul, conducea grupul. Ea căra o căldărușă de aramă cu aiasmă și un șomoig de busuioc. Și asemenea unui preot înmuia busuiocul în apa

sfințită și stropea prin toate camerele. Afară în vipia curții, foindu-și țâțele mici, pietroase, cu sfârcurile ca mura și fustele de buruiănă, suratele ei se suceau în jurul unei căldări pline ochi și cântau: „Paparudă, rudă / vino de ne udă; / Cu găleata rasă, / Ploile se varsă; / Cu găleata plină, / Ploile să vină; / Ploaie, Doamne, ploaie / Să curgă șiroaie; / De joi, până joi, / Să dea nouă ploi; / Să deschii cerurile / Și să slobozi ploile; / a ieși cu ulciorul, / De udă piciorul; / la ieși cu găleata, / De ne udă fața; / la ieși cu cănița, / De udă cosița; / Paparudă, rudă / Vino de ne udă, / Vin' de adu ploaie / Să curgă șiroaie.

Și cum se învârteau ele așa, la un moment dat, se strângeau ca un ghem deasupra căldării. Atunci, de pe margine, fata care le conducea și care le urmărise jocul împreună cu gazdele, lua găleata din mijlocul lor și le-o vărsa peste capete zicând: „La fel să toarne ploaia!”

Paparudele erau răsplătite de femei cu făină, untură, lapte, brânză, fructe. Niciodată nu li se dăruiau ouă, ca nu cumva ploaia ce-avea să vină să nu fie cu grindină. După ce treceau pe la casele tuturor creștinilor, fetele se duceau la derea și continuau să-și arunce apă pe ele până seara, când se întorceau la locuința celei mai mari, unde se așezau la masă cu o poftă de lupoaice lihnite...

Continui să aștept autobuzul în stația din mijlocul satului. După ploaie, albastrul și albul, în tonuri limpezi, primenesc cerul. Pământul e, tot, numai scânteii. Excesul acesta de mărinimie al naturii mă tulbură. Nepăsătoare la temerile mele, ziua splendidă de iulie se coace în lumina de culoarea piersicei. E împărăția verii, iar clipele sunt absolute.



Info Datina

Vara muzicală

Ana-Maria ȘTEFAN

Sâmbătă 8 iunie, a avut loc un extraordinar recital de canto muzică ușoară și pian susținut de elevii Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, coordonați de profesoarele Georgiana Costea și Mihaela Țone. Recitalul a avut loc la sediul din Bd. I.C. Brătianu, nr 68, unde începând cu orele 17:00, sala a devenit neîncăpătoare, publicul numeros fiind dornic să asculte programul pregătit de elevi.



În iulie se împlinesc 110 ani de la nașterea lui Dan Moiescu

Aurelia LĂPUȘAN

Dan Moiescu s-a născut la 14 iulie 1909, la Odobești, județul Vrancea, primul copil al institutorului și preotului Leonida și al Mariei, învățătoare. Începe școala primară în orașul Mizil, în anul intrării României în Primul Război Mondial - 1916. După război urmează cursurile Seminarului teologic la Craiova și apoi la București. În 1932 este student la Facultatea de Teologie de la Chișinău, pe care a absolvit-o cu Magna cum laudae. În paralel a urmat cursurile Conservatorului București, pe care nu l-a terminat însă decât mai târziu.

În 1933, s-a căsătorit în localitatea Făcăieni, județul Ialomița, cu învățătoarea Maria Oancea, originară din Fetești. Au avut trei copii: Lucia, Glafira și Dorin.

La 25 decembrie 1933 a fost hirotonit și a funcționat ca preot paroh la biserica din Făcăieni – Găița. Scria mai târziu că și-a petrecut copilăria pe dealurile Nenciuleștilor din Gura Sărății, apoi pe malul lacului Golovița, în satul Lunca, din județul Tulcea și la Garvăn, în sudul județului Constanța, pe unde a fost învățător și preot tatăl său.

În 1950 reia cursurile Conservatorului din București, specializarea pedagogie și dirijat.

Absolvă Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, promoția 1952, avându-i profesori pe George Breazul, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea, Hary Brauner. A câștigat concursul pentru ocuparea unui loc în corul Filarmonicii de stat, formație muzicală al cărui membru fondator se numără. Va fi angajatul Filarmonicii „George Enescu” timp de 10 ani.

În anul 1948 a predat Institutului de Folclor o colecție de „Culegeri de cântece și dansuri” din Ialomița. Doi ani mai târziu, termină lucrarea monografică a satului Făcăieni - Ialomița cu conținut etnografic și muzical. Manuscrisul a fost donat Academiei Române, pe care Biblioteca l-a inserat în secția „manuscrise muzicale.”

Contribuie la realizarea volumului „Anton Pann - cântece de lume” apărut în Editura de stat pentru literatură și artă în 1955, sub egida Uniunii Compozitorilor și îngrijirea Institutului de Folclor, cu ocazia comemorării unui veac de la moartea marelui folclorist. Contribuția lui Moiescu s-a materializat în transcrierea muzicii psaltice a cântecelor din „Spitalul Amourului” în notație modernă.

În perioada 1954-1957 susține concertele-lectii în recital pentru a-l redescoperi publicul pe Anton Pann, iar cântecele interpretate de Dan Moiescu au intrat în fonoteca de aur a

Radioteleviziunii române. Astfel, s-au imprimat și difuzat în țară și în lume mii de discuri cu muzică de Anton Pann în interpretarea lui Dan Moiescu.

Devine cântăreț de muzică populară și dirijor al Orchestrelor „Brâulețul” din Constanța și „Miorița” din Brașov. Face nenumărate turnee prin țară ocazie cu care el cunoaște oameni, sate și obiceiuri, trece și peste hotare dând spectacole în Uniunea Sovietică, Grecia, Italia, Bulgaria.

Profesor la Școala populară de artă din Constanța

A fost președintele Asociației folcloriștilor constănțeni și a avut catedră la Școala populară de artă.

În 1967 a fost decorat cu Ordinul Meritul Cultural. În același an, împreună cu Titus Dobrescu și Ștefan Alexandrescu întocmește o monografie etnografico-folclorică din Șcheii Brașovului, achiziționată de Casa de Creație din Brașov.

Publică la Brașov o colecție de cântece populare – culegere personală - prelucrate pentru cor, în volumul editat de Casa de Creație „Dragi mi-s cântecele noastre”, Brașov, 1971.

Parte din culegerile de cântece și dansuri efectuate în Ardeal și Dobrogea au fost prelucrate pentru orchestră populară și înregistrate la Radio cu orchestrele dirijate de compozitor: „Miorița” și „Brâulețul”.

De asemenea, a creat multe cântece solistice pe care le-a înregistrat la Radio și Electrecord, apreciate de ascultătorii emisiunilor populare. Unele au fost prelucrate și executate de marile ansambluri, ca de pildă „Floricea de cicoare”, prelucrat pentru cor și orchestră simfonică de Dinu Stelian, pentru Ansamblul Armatei.

A mai pregătit sau publicat o monografie a localității Ciobanu, un studiu asupra populației Dobrogei din punct de vedere etnografic și muzical, „Tătarii”, o lucrare folclorică intitulată „Pe urmele primului folclorist dobrogean Pompiliu Pârvescu”, autorul lucrării „Hora din Cartal”, premiată de Academia Română în anul 1908.

Alte două lucrări: „Din cele mai îndrăgite cântece populare pentru soliști vocali amatori din județul Constanța” și un „Caiet de cântece și dansuri” le-a prelucrat pentru formațiile instrumentale pentru copii.

Aceste informații au fost oferite de fiica lui Dan Moiescu la solicitarea unui redactor de la Radio pentru un medalion muzical. Ele au fost



sursă: wikipedia.org

scrise chiar de Dan Moisesescu ca "însemnări din activitatea mea în drumurile pe care le-am făcut pentru frumusețea și dragostea muzicii românești." Și păstrate de Ion Cristian, prin bunăvoința căruia le-am inserat în paginile monografiei Școlii populare de arte din Constanța.¹ Din păcate, Lucia Moisesescu Borsos nu a mai putut fi contactată pentru acest articol. A plecat la stele să-și întâlnească tatăl.

¹ Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, Valori ale culturii de masă în Dobrogea, Școala populară de artă, Constanța, Editura Dobrogea, 2009.

Dan Moisesescu a încetat din viață la 11 ianuarie 1992 și a fost înmormântat la Cimitirul Șerban Vodă (Bellu).

Face parte din rândul celor care au îmbinat munca preotească cu cea de folclorist. În rând cu Radu Antohie, Teodor Bălășel, Timotei Cipariu, Bizanțiu Densușeanu, Gh. Dumitrescu-Bistrița, Florea Simion Marian, Ion Mincu Moldovanu, Iračlie Porumbescu, Alexie Buzera etc., s-au aflat Dan Moisesescu, Ion Luican, Ionel Bălășoiu, Marin Brânar, Alexandru Pugna, Doru Chiaja, Gabriel Prunoiu. Această dublă specializare (psaltică și folclorică) a determinat influențe reciproce între muzica de strună și cea populară, practicantii ambelor genuri fiind, de cele mai multe ori, aceleași persoane, mai ales în mediul rural. Aceasta a conferit ambelor genuri autenticitate, originalitate, varietate și frumusețe.

Dan Moisesescu și-a creat un stil interpretativ propriu, s-a dedicat unui anumit tip de cântece de lume, cu valențe de muzică bizantină. Este inconfundabilul interpret al celui mai circulat cântec "Bordeiaș, bordei, bordei," al unor cunoscute melodii populare dobrogene. Multe din cântecele lui Anton Pann au fost interpretate de Dan Moisesescu și înregistrate de Electrecord, în compania orchestrei dirijate de George Vancu. Numele său stă alături de ale lui Ion Luican, Maria Lătarețu, Ioana Radu, Rodica Bujor în fonoteca de aur a poporului nostru.

Începând cu anul 1996, în localitatea Topalu, leagăn de cultură sătească dobrogeană, s-a inaugurat festivalul care-i poartă numele și care adună anual pe scena căminului cultural nume sonore ale muzicii populare românești alături de tineri interpreți.

Info Datina

Armonii pe portativ

Ana-Maria ȘTEFAN

Duminică, 2 iunie, a avut loc un extraordinar recital de pian, susținut de clasa de pian, filiala Cernavodă, coordonată de profesoara Dorina Ivanciu.

În cadrul recitalului, au participat patru elevi din cadrul Colegiului Național de Arte „Regina Maria” Constanța. Recitalul a avut loc la Biserica Catolică din Cernavodă.

Evenimentul a fost urmat de un atelier handmade.



Două imobile reprezentative, același destin: mai întâi primărie, astăzi muzeu

Aurelia LĂPUȘAN

Una din clădirile reprezentative ale Constanței ce găzduiește astăzi Muzeul de artă populară, a fost primul palat al Primăriei. Proiectul frumoasei clădiri a fost lansat în toamna lui 1890. La propunerea primarului Mihail Coiciu, „consiliul comunal hotărând a se clădi un local de primărie pe terenul fostului obor de cereale, la punctul ce se indică în urmă, după planurile, devizul, caietul de sarcini aprobate de Consiliul tehnic superior prin jurnalul nr. 584 din 17 septembrie 1890 se publică spre cunoștința generală că se va ține licitație la 12 ale lunii viitoare, orele 2-4 post meridiane a.c. Licităția se va ține la Primărie,

orașului. În iulie 1903 era semnat contractul între primarul Cristea Georgescu și inspectorul general, inginer Anghel Saligny, prin care: 1. Dl. Inspector general A. Saligny se angajează a face studiile și proiectul consolidării malurilor în partea de nord-est a orașului Constanța între hotelul „Carol I” și abatorul actual. 2. Primăria comunei Constanța va pune la dispozițiunea d-lui inspector general A. Saligny planul original al orașului ridicat în anul 1893 de dl. Inginer Simu, precum și toate planurile și documentele relative la partea tehnică a acestei chestiuni, care ar fi în posesiunea sa. (...) 5. Pentru acest proiect



Palatul Primăriei devenit Palatul Poștelor. Ilustrată

cu oferte sigilate conf. art. 67-79 din noua lege a contabilității generale a statului. Lucrările în total după deviz sunt în valoare de 150.000 lei din care se scad 5000 lei pentru vopsitul și 252 lei și 44 bani pentru încălzit, mobilierul, pavajele, împrejuririle, astfel că în arătata zi se va ține licitația numai pentru lucrări de o valoare de 119.756 lei.¹

Peste șase ani, la 24 noiembrie 1896 era inaugurat impunătorul Palat comunal. Slujba religioasă a fost oficiată de preotul Rădulescu, parohul Bisericii catedrale. Arhitectul este Ion Socolescu (1856-1924). Lucrările de decorație murală sunt semnate Auguste Perrier. Antreprenorul clădirii - ing. Ștefan Pisculici.

Noul imobil era, cu siguranță, punct de referință în noul oraș. Aici au fost semnate cele mai importante documente legate de dezvoltarea

1 Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fond Primăria Constanța, dosar 13/1894-1898, p.2.

primăria va plăti d-lui inspector general A. Saligny în onorar suma de lei 15.000 (cincisprezece mii) în două rate egale și anume: lei 7.500 (șapte mii cinci sute) la semnarea contractului iar restul de lei 7.500 (șapte mii cinci sute) când proiectul va fi aprobat de Consiliul tehnic superior”.²

Tot aici, la 16 ianuarie 1904, Anghel Saligny îi prezintă primarului Cristea Georgescu proiectul formării unei noi plaje în oraș, legat de cel privind întărirea malurilor mării la Constanța. Și motivează: „Astăzi, vizitatorii băilor sunt obligați a sta toată ziua în casă din cauza căldurii nesuferite din timpul verii. Ei nu pot sta decât o oră sau două pe plaja de la Vii din cauza depărtării ei de oraș și a mijloacelor de transport incomode. Aceasta explică pentru ce stagiunea băilor este atât de scurtă la Constanța. În curând chiar plaja de la Vii va trebui părăsită, iar plajele

2 Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fond Primăria Constanța, dosar 22/1903-1904, f. 4.



convenabile care se găsesc spre nord fiind prea departe de oraș, va trebui neapărat, pentru ca Constanța să prospereze, ca stațiune balneară, să aibă o plajă situată în apropiere de oraș, unde vizitatorii băilor să poată petrece toată ziua și chiar să locuiască în case de vară pe marginea mării, lucru care se impune mai cu seamă pentru copii și cum este cazul pentru plajele renumite din străinătate ca Ostende, Scheveningen și altele. Propunem dar a crea o plajă în golful de la biserica greacă. /.../ Această plajă se poate obține prin construirea unui dig după linia AB de pe planul menționat mai sus care ar opri nisipurile ce călătoresc în lungul coastei și care ar trebui orientat astfel ca să împiedice valurile de a scoate nisipurile depuse în golf (...)³

Ce a vrut să demonstreze primarul Ion Bănescu renunțând la acest imobil pentru Primărie greu de înțeles astăzi. Mai ales că edilul a rămas în memoria oamenilor ca unul dintre cei

La 10 iulie 1906 Ministerul este înștiințat prin noua Direcție generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor, că la Constanța nu s-a putut găsi teren propriu pentru clădirea oficiului și Primăria este dispusă să-și vândă palatul comunal la prețul de 185.000 lei. „Această ofertă a primăriei este foarte avantajoasă atât din punctul de vedere al adevăratei valori a acestui local, cât și al situației în centrul orașului, al numărului important de încăperi înlesnirii cu care se poate adapta trebuințelor poștale”, scria directorul poștelor către ministrul de interne. Și cu alt prilej, același se arăta entuziasmat: „localul e admirabil de potrivit pentru poștă, situat în inima orașului, o lucrare de artă de valoare.”

La propunerea Ministerului de Interne, Consiliul de Miniștri, în ședința din 27 iulie același an, prin Decizia 1445, aprobă cumpărarea Palatului comunal al Primăriei cu tot terenul din jur, și în acest sens tranzacția este întărită prin



Palatul Primăriei inaugurat în 1921. Ilustrată

mai vizionari și destoinici gospodari.

Ca primar, Bănescu a pornit sistematizarea orașului ordonând străzile pe baza unui plan rectangular, a dat Constanței funcții economice: rezidențială, comercială, industrială, turistică, consolidarea țărmului mării și realizarea falezei ca un bulevard de promenadă. El a adus peste o mie de familii de români, cărora li s-a dat pământ pentru a-și construi case la prețuri modice, plătibile în rate timp de 10 ani.

Este drept, Legea din 1 martie 1906 prevedea ca fiecare primărie de comună să înlesnească construirea de localuri telegrafo-poștale acordându-le terenurile necesare. Să nu fi avut Constanța un asemenea teren, greu de înțeles într-un timp în care însuși primarul Bănescu se ocupa de acordarea loturilor pentru coloniștii decizi să devină cetățeni ai orașului!

3 Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fond Primăria Constanța, dosar 22/1903-1904, f.25-26

Decretul regal nr. 3028 din 8 august 1906.

Actul de vânzare este semnat direct între primarul Ion Bănescu și avocatul Ion Bogdan, șeful serviciului contencios al respectivei Direcții de poștă. Administrația locală se obliga să elibereze spațiul până la 1 octombrie același an. Procesul verbal semnat cu ocazia predării clădirii noilor proprietari specifica: „Clădirea, conform planului, situată în careul cuprins între stradele Carol, Al. Lahovary, Costache Negri și Vasile Alecsandri este în bună stare; împrejmuirea de fer cu soclul de piatră asemenea în bună stare.”⁴

Primărie s-a mutat de bună voie cu chirie în strada C. A. Rosetti. Din 1906 până în 1921 nu a mai avut local propriu.

4 Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fond Direcția generală a poștelor, telegrafelor și telefoanelor, 1906, fila 7.



Victor Ștefănescu, arhitectul Peninsulei

Și-a lăsat numele prins pe mai multe creații arhitecturale în impunătorul stil neoromânesc în Constanța: Marea Moschee din Constanța, construită la inițiativa Regelui Carol I, în perioada 1910-1913, casele Ecsarhu și Cănanău, sistematizarea pieței Ovidiu, Cuibul Reginei, casa Pariano, astăzi Muzeul „Jalea”, a făcut completări majore la Cazinoul din Constanța, a proiectat Bursa de Mărfuri și sediul Pompierilor din Portul Constanța, Vila Luceafărul și Cazinoul din Mamaia sunt doar câteva din lucrările semnate de Victor Ștefănescu în orașul nostru.

cum ar trebui să fie - el închide piața la partea dinspre mare, transformând-o într-un adevărat cuptor în lunile de vară; și în sfârșit se ridică pe un teren atât de impropriu încât a trebuit să se facă fundațiuni de 15-20 metri adâncime pe 6-8 metri adâncime, ceea ce a ridicat costul lui de la ½ milion la 3 ½, cu perspectiva de a ajunge la cifra de 5 milioane când va fi cu totul terminat și mobilat”⁵.

Planurile de amenajare a Pieței Ovidiu datau din martie 1911 și ele fuseseră încredințate tot arhitectului Victor Ștefănescu, cunoscut deja ca unul dintre valoroșii specialiști ai timpului, 5 Farul, III, nr.7, 19 iulie 1921, p.1.



Parcul Maxim Gorki, locul pe care s-a construit Palatul administrativ al Constanței. Foto: Tiberiu Petrilla

La 17 iulie 1921 a avut loc inaugurarea Palatului comunal din Piața Independenței, astăzi aici funcționând Muzeul de istorie națională și arheologie.

Palatul comunal a fost construit cu greu, în anii 1911-1921, perioadă incluzând și cei doi ani ai războiului, când Dobrogea a căzut sub ocupația germano-bulgară. Majestuoasa clădire ridicată după planurile arhitectului Victor Ștefănescu nu a plăcut unora. Poate pentru că fusese expropriat, în 1912, terenul lui Orezeanu unde funcționase o scenă pentru spectacole și unde veneau în turneu marii artiști ai țării, loc de întâlnire a protipendadei verilor. De neexplicat astăzi, cum unul dintre cei mai înverșunați adversari ai noii construcții a fost chiar avocatul publicist I.N. Roman: „După ce, rău sau bine, comuna a vândut Direcțiunii poștelor și telegrafelor localul Primăriei în 1906, construit de regretatul Coiciu în 1896, ea avea, desigur, nevoie de un alt local. Dar fostul primar Cănanău a fost cât nu se poate mai rău inspirat când a ales amplasamentul pe locul viran din Piața Independenței, destinat să servească unui scuar cu vederea spre port. Palatul comunal inaugurat ieri - care din punct de vedere arhitectural lasă de dorit - nu se găsește în centrul orașului, la îndemâna cetățenilor,

profesor de estetică la Facultatea de arhitectură. Cu același prilej, se pusese și piatra de temelie a Palatului Comunal. Lucrarea a fost dată în antrepriză inginerului C. N. Vasilescu. Stilul brâncovenesc, cu o loggia impresionantă pe frontonul mare, colonete, ferestre mici, dau clădirii impunătoare o personalitate aparte.

În 1926, în sediul Primăriei aici apărea *Buletinul municipal al orașului Constanța*, o publicație a Primăriei Constanța, datorată inițiativei primarului Virgil Andronescu, bun cunoscător al problemelor acestui oraș. Până în 1929 au apărut 3 numere.⁶

În septembrie 1927, prin noua lege administrativă, Constanța a devenit municipiu și a înglobat sub conducerea ei satele și stațiunile apropiate adică: Mamaia, Anadachioi, I.C. Brătianu, Palaz Constanța-Nouă și Viile Noi. Toate la un loc cu orașul numărau peste 80.000 locuitori, dintre care circa 12.000 trăiau în suburbii. Pentru aceste suburbii se prevede o organizație deosebită a orașului. Cât privește plaja Mamaia, toată lumea este de acord să i se păstreze și să i se dezvolte caracterul de stațiune balneară. Prin această înglobare, municipiul se întinde pe o suprafață de circa 6.085 ha de uscat 6 Analele Dobrogei, X, 1929, p.16

și 120 ha de apă, în care se cuprinde și basinul portului. Orașul propriu-zis cu toate construcțiile și locurile sale virane ocupă numai 1.900 ha.

Primăria a funcționat în acest local și după 1944 cu noul nume de Sfatul Popular al orașului.

La 2 noiembrie 1944 este ocupată Primăria Constanța. Două zile mai târziu este ocupată și Prefectura. În noaptea de 4 spre 5 noiembrie Victor Dușa dădea Ordonanța cu nr.1 prin care chema masele la ordine. Jandarmii rurali erau puși la dispoziția comitetelor sătești nou alese.

Constanța devenise primul județ cu prefect comunist, mai târziu va deveni și primul județ colectivizat. Priorități de tristă amintire.



1958. Palatul Poștelor. Foto Tiberiu Petrilla

Primele tribune amenajate pentru defilarea de 1 mai sau 23 August se făceau aici, ca loc de referință a orașului.

Casa Albă versus Muzeu de Istorie

La 25 decembrie 1977, marcându-se centenarul Independenței de Stat a României, în acest imobil de patrimoniu a fost inaugurat Muzeul de Istorie Națională și Arheologie printr-o expoziție de bază.

În 1967 începuse construcția Casei Albe din Constanța, în parcul orașului, lucrările durând doi ani. Este proiectată de arh. I. Pușchilă, același care și-a pus semnătura pe edificiul Spitalului județean, și arh. Doina Chituc.

Noul sediu administrativ a fost conceput pe plan pătrat, în jurul unei mari curți interioare, ridicându-se pe parter și trei etaje. Pe frontonul clădirii sunt montate două compoziții ornamentale din aramă bătută, semnate de sculptorul Dan Suci. S-a dorit, ca proiecție, să

semene cu o antică villa română, patrulaterul păstrând între laturi un luminator, o curte interioară în care cresc magnolii. Contraforturile și frontoanele ferestrelor dau o notă retro.

Muzeul de artă populară renaște în sediul Primăriei

La 1 martie 1972 Comitetul de cultură și educație socialistă a județului Constanța transfera în administrarea Muzeului de Artă imobilul din bdul Tomis nr.32, clădire devenită ulterior bun de patrimoniu.

În 1975 a fost constituită colecția de artă



1958. Palatul Sfatului Popular. Foto Tiberiu Petrilla

populară în cadrul Muzeului de Artă Constanța, iar în 1980 aceasta capătă statut de secție. Din 1990 este instituție cu personalitate juridică. Expoziția de bază cuprinde toate genurile artei populare repartizate pe zone etnografice, muzeul având caracter național.

Astăzi, Muzeul de Artă Populară Constanța este păstrătorul unui fond patrimonial de excepție, fiind unul dintre cele mai valoroase obiective turistice și culturale pe harta municipiului.



Revista *Datina* a ilustrat în mai multe ediții articole cu imagini din colecțiile Muzeului de Artă Populară, fotografii realizate artistic de cursanții cercului de fotografie ce activează în cadrul Centrului Cultural Județean "Teodor Burada", cerc condus de artista Iulia Pană. Aducem mulțumiri conducerii Muzeului pentru bunăvoință și înțelegere.



Sărbători populare dobrogene

Ana-Maria ȘTEFAN

Pe data de 13 iunie, Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a organizat spectacolul folcloric „SĂRBĂTORI POPULARE DOBROGENE”, care a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Au participat soliștii: Constantin Enceanu, Mioara Velicu, Marius Brutaru, Elena Plătica, Ionuț Cocoș și Ansamblul Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” - înființat în anul 2016 în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Scopul său principal este acela de a valorifica și promova atât diversitatea folclorului dobrogean cât și a celui din toate zonele etnofolclorice ale țării.

Condusă de Prof. Dr. Cristian Obrejan, orchestra este alcătuită din 20 membri profesioniști și cuprinde o bogată paletă de instrumente populare tradiționale precum: nai, țambal, ocarină, caval, fluier etc. Repertoriul coregrafic se îmbină armonios cu cel muzical și cuprinde melodii și jocuri populare din diverse zone etnofolclorice ale țării: Dobrogea, Oaș, Muntenia, Moldova, Oltenia, Sibiu toate prezentate în costume specifice. Deși este un ansamblu înființat relativ recent, a avut privilegiul de a colabora cu nume de marcă ale cântecului popular românesc.



Spectacolul „SĂRBĂTORI POPULARE DOBROGENE”, a fost dedicat Rusalilor și Sânzienelor. Astfel s-a urmărit promovarea bogăției patrimoniului imaterial dobrogean, familiarizând publicul cu tradiții și obiceiuri ancestrale.



Tradiții și obiceiuri de pretutindeni

Las Fallas, mai mult decât o sărbătoare a focului (II)

Maria Andreea MAZILU

Personaje principale: fallerii

Deși monumentele care se ridică pe străzi sunt vedetele festivității, nu mai puțin importanți sunt autorii principali ai acestora, fallerii și artiștii falleri, ei fiind cei care fac posibilă ridicarea monumentului. Din punct de vedere organizațional, fiecare asociație („comision fallera”) are o secție pentru adulți și una pentru copii. Membrii sunt structurați în echipe de lucru, responsabile de activități sociale, culturale și festive pentru o perioadă de douăsprezece luni (spectacole de teatru, dansuri tradiționale, turnee sportive, petreceri pentru copii), dar și de pregătirea sărbătorii prin atragerea de fonduri

necesare ridicării monumentului, compunerea și publicarea libretului cu tema anului respectiv. În prezent, în Valencia sunt peste 390 comisiones falleras, care la rândul lor se împart pe sectoare.

Dacă noțiunile de colectivitate și solidaritate ar trebui exemplificate din realitate, atunci aceste organizații ar fi reprezentarea fidelă. Felul în care membrii lor se organizează și își aduc la îndeplinire obiectivele stabilite ține nu doar de rânduiala interioară, ci și de spiritul de echipă care îi unește printr-un liant nevăzut. Cel mai bine se observă în manifestările colective care au loc pe stradă la sfârșit de săptămână sau în activitățile de divertisment organizate la sediu tot în aceleași zile, pentru adulți și copii. Este o



normalitate ca membrii unei asociații să petreacă zilele sau după-amiezile de sâmbătă împreună, prilej cu care, în apropierea sediului, pe străzi, întind mese, fac focuri și gătesc paella în cantități mari, pentru cei prezenți.

Artiștii falleri

Festivitatea Las Fallas a dat naștere cu mult timp în urmă profesiei de artist faller, un meșter calificat, care deține știința, îndemânarea și talentul mai multor bresle. Ei sunt niște artiști complecși, un amestec de arhitecți, sculptori, pictori și decoratori plini de imaginație și creativitate, pricepuți la îmbinarea tehnicilor vechi de artizanat cu noile tehnologii și care prin creativitatea lor dau unicitate momentului. Datorită noilor materiale, activitatea acestora s-a extins și în alte domenii cum ar fi teatru, cinema, decorațiunile interioare sau exterioare tematice, parcuri tematice etc. Atelierele artiștilor se găsesc într-un cartier din nordul orașului Valencia, Ciutat fallera (Orașul Faller), unde mulți artizani, chiar și dintre cei renumiți, precum Manuel García, lucrează pe tot parcursul anului, dând viață operelor de artă. Cartierul este deschis vizitelor și tururilor ghidate.

Perioada de desfășurare și manifestările festivităților Las Fallas

Ultima duminică din februarie este ziua în care, an de an, are loc deschiderea oficială. Ea

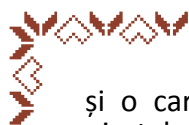
începe prin actul numit "La Crida", în traducere "Apelul", "Proclamarea". El cuprinde mai multe manifestări importante, toate având loc în aceea zi. La 7.30 are loc "La Despertá" ("Chemarea" sau "Deșteptarea"), care constă în parcurgerea unui anume traseu aruncând în caldarâm cu petarde mici, distribuite de organizatori. Gălăgia și fumul sunt de nedescris. Semnificația manifestării este trezirea locuitorilor orașului pentru a lua parte la sărbătoarea care se apropie. La ora 14:00 are loc prima "Mascletá", un spectacol pirotehnic foarte puternic de petarde și artificii, iar la ora 20:00 are loc ceremonia oficială de deschidere, în prezența autorităților.

Începând cu 1 martie, urmează 19 zile pline de foc, pulbere, muzică, artă, tradiții, în cadrul unor evenimente pentru toate vârstele și gusturile. Diversitatea manifestărilor a făcut să se spună despre "Las Fallas" că este o sărbătoare pentru toate simțurile.

În perioada 2 februarie-15 martie, are loc Expoziția de Ninot. În valenciană, "ninot" înseamnă "păpușă". Fiecare organizație falleră prezintă în expoziție un ninot, de regulă cel considerat reprezentativ pentru întregul monument. Deși termenul este la singular, în fapt este vorba de un grup statuar și nu de un singur personaj. În general, ninotii au o reprezentare umană, sunt personaje politice, istorice, din realitate și sunt realizate într-un stil burlesc sau ironic. Sunt fabricate din materiale combustibile (carton, lemn, hârtie, țesături, polistiren expandat etc.) pentru ca în noaptea de 19 martie, după câteva zile de expunere pe străzi, să ardă împreună cu falla din care fac parte. În cadrul expoziției, fiecare vizitator poate vota ninotii preferați.

Între 1 și 19 martie, zilnic, la ora 14:00, în Plaza del Ayuntamiento (Piața Primăriei), mii de oameni se adună pentru a urmări o mascletá, un spectacol de pulbere, zgmot și explozie. Termenul de „mascletá”, care denumește spectacolul în sine, vine de la tipul de petardă folosită numită "masclét". Acestea sunt legate între ele printr-un fitil, pe mai multe rânduri paralele, la o distanță de 2 m de pământ în locul în care se realizează spectacolul. Pentru realizarea unei „mascletá” se utilizează uneori sute de kilograme de praf de pușcă.

Spectacolul în sine este ca un concert compus din pocnituri, bubuituri și şuierături amestecate într-un ritm crescendo, fără pauză, a cărei parte finală devine atât de intensă, încât a primit numele de "terremoto" (cutremurul). Spectacolul durează între 5 și 7 minute, zgomotul produs este de 120 decibeli și echivalează cu cel făcut de un avion la decolare. Spectacolul este organizat, coordonat și pus în scenă de o firmă specializată, participarea acesteia în cadrul festivității fiind o dovadă a profesionalismului



și o carte de vizită pentru viitor. Meseria de pirotehnician a ajuns să îmbine știința cu arta spectacolului vizual și acustic.

Mascletă organizate în Piața Primăriei nu sunt singurele spectacole pirotehnice care au loc pe durata festivității. În perioada 15-18 martie, la miezul nopții și la 1.30, au loc focuri de artificii, numite "castillo de fuego" (castele de foc). Grandios este cel din "Nit del Foc", noaptea de foc, care are loc între 18 și 19 martie, înaintea ultimei zi a Las Fallas, ca un preambul al marelui final.

O combinație excepțională de lumini, culori și explozii, tot mai complexă de la an la an, aduce laolaltă zeci de mii de localnici și turiști. Anul acesta (în 2019), la realizarea spectacolului s-au folosit 1200 kg de praf de pușcă, iar o macara a ținut șiruri de mascleti paraleli la 120m înălțime. În deschidere au explodat formând steagul comunității valenciene, iar în final într-o mascletă absolut impresionantă, care a umplut atmosfera de funingine până la o distanță de 400m.

Începând cu 2018 a devenit tradiție ca înainte de ziua inaugurării, în portul Valenciei, să aibă loc o mascletă. Anul acesta s-a realizat performanța celei mai înalte din istoria Las Fallas, dar și a unor cifre pe măsură: 100 m înălțime, 50 lățime, 5000 de petarde, 1700 g pulbere și cutremurul din final, care a ținut 20 de secunde, de 3 ori mai puternic ca cel al unei mascletă obișnuite, doar în el explodând 600kg de pulbere.

Unul dintre cele mai așteptate momente de către toți locuitorii este cel al decorării anumitor străzi cu ornamente și aprinderea acestora. Amenajarea cu decorațiuni care luminează are loc pe mai multe străzi ale Valenciei, dar numai unele, deja cu tradiție, din cartierele Ruzafa și Malvarrosa, dau spectacole cu acest prilej. Aprinderea ornamentelor are loc la ore fixe, după lăsarea întinericului. Timp de 8-10 minute zeci de mii de becuri albe și colorate se aprind și se sting pe ritmurile unor melodii cunoscute, invadând atmosfera. Pentru că străzile aparțin unei organizații fallere și ansamblurile luminoase au preluat numele acestora: Sueca-Literato Azorín, Cuba-Puerto Rico, Cuba-Literato Azorín și Avenida Malvarrosa-A. Pérez Cavite.

Pe durata Las Fallas, toate organizațiile fallere împodobesc străzi de pe raza lor, cele cu ornamentele mai complexe luând parte la concursul organizat. Reprezentațiile de pe străzile cartierelor sus menționate au fost mereu deosebite și complexe, fapt oglindit și cheltuielile făcute pentru realizarea lor: peste 20.000 euro pentru o singură stradă. Costurile spectacolelor de lumini, ca și cele de realizare a fallas-urilor, cad în sarcina organizațiilor fallere. Premiile au o valoare simbolică și onorifică, pentru că sunt foarte departe de nivelul investițiilor. Premiul cel mare la Categoria Specială, cel mai important, a

fost anul acesta în valoare de 2500 euro.

Din păcate, în anul 2019 a avut loc un singur spectacol, cel al Falla Avenida Malvarrosa – A.Ponz – Cavite. Din motive de securitate, asociațiile din cartierul Ruzafa au renunțat la organizarea spectacolelor, limitându-se doar la împodobirea străzilor, care chiar și în lipsa muzicii și a dansului luminilor, a fost deosebită.

Înainte de închiderea Expoziției, pe baza voturilor vizitatorilor și ale juriului, se decid ninotii câștigători, pe categorii. Cel care obține locul I la Categoria Specială, este salvat de la ardere. El nu va fi integrat în monumentul căruia îi aparține, ci va fi dus în "Museo Faller" unde se va alătura altori ninoti, salvați și ei de-a lungul timpului.

Anul acesta, pe 14 martie 2019, s-a decis "ninot indultat infántil" câștigător la secțiunea fallas-urilor pentru copii cel cu tema "Capsula timpului", care reprezintă doi bunici împreună cu nepotul, imortalizați sub un capac de sticlă. Este o reprezentare simbolică a perenității unor valori și relații, cum este relația bunic-nepot. Ziua de 15 martie, ultima zi a expoziției, a fost și cea în care s-a decis "ninot indultat adult". A ieșit câștigător cel reprezentând o familie de pescari, tatăl cu copiii și măgarul lor, întorcându-se de la pescuit cu puțin pește. Statutul lor de oameni săraci, trăind în neajunsuri era subliniat prin expresivitatea fețelor, prin trăsături și prin culorile folosite.

Data de 15 martie marchează și un alt moment important al sărbătorii, "La plantá", montarea ultimilor ninoti și finalizarea monumentelor. Totodată, ea reprezintă și începutul unei noi etape, cunoscută sub numele de "Săptămână falleră". Este perioada cea mai intensă și plină de manifestări, ritmul de desfășurare devenind tot mai alert.

În dimineața zilei de 15 martie, toate organizațiile finalizează fallas-urile infántile montând ninot-ul adus cu o zi înainte din expoziție. Terminarea monumentelor este obligatorie pentru că este ziua în care juriul Consiliului Central Faller le vizionează pentru acordarea premiilor fallas-urilor pentru copii la toate categoriile.

Ziua de 16 are aceeași semnificație pentru fallas-urile adulților. Este ziua finalizării lor, când juriul trece să le inspecteze în vederea acordării premiilor.

De la simple reprezentări ale unor personaje, fallas-urile au ajuns să fie adevărate piese de teatru statice. Fiecare are o temă concretă, care se completează și dezvoltă cu momente, personaje din actualitate, reprezentate într-un mod satiric. Spre exemplu, anul acesta Falla "Convent Jerusalem Matematico-Marzal" a avut ca temă "Frumoasa și bestia", o alegorie pentru relația dintre Spania și Catalonia. În cadrul

monumentului au fost reprezentate personajele cunoscutelor desene animate, alăturându-li-se personalități politice și publice sub diverse reprezentări. Monumentele pentru adulți au între 20 și 30 m înălțime, putând chiar depăși aceste dimensiuni, au multe personaje și în general se desfășoară pe o suprafață rotundă. Cele pentru copii, de obicei nu depășesc 4 m înălțime, iar temele lor au scop educativ. Anul acesta Falla infantil "Plaza del Pilar" a avut ca subiect fructele și importanța lor asupra sănătății.

Un statut aparte îl are falla municipală. Ea aparține primăriei și nu face parte din concurs. Prin tradiție, este cea mai înaltă (anul acesta a avut 26m) și este incendiată ultima.

În dimineața celei de-a 17 zi, organizațiile fallere merg în paradă în Piața Primăriei pentru ridicarea premiilor. Orașul este străbătut de grupuri de falleri îmbrăcați în costume tradiționale însoțiți de fanfare. Categoriile de premii sunt numeroase în funcție de valoarea

activi este depunerea ofrandei la Fecioara celor Defavorizați, patroana orașului Valencia. "Ofrenda de la Virgen", expresie a religiozității și devotamentului, este o manifestare plină de eleganță și grandoare. Ritualul constă în trecerea prin fața "statuii" Fecioarei și depunerea unui buchet de flori. Înaintea datei de 17, în Plaza de la Virgen (Piața Fecioarei) se ridică un cofraj ce reprezintă Fecioara cu pruncul în brațe. Chipul ei și pruncul sunt singurele părți realizate din metal și pictate. Restul corpului este făcut din lemn, într-o structură circulară, în formă de trunchi de con. Statura Fecioarei este gigantică, înălțimea cofrajului fiind între 14 și 15m. Fiecare femeie care trece prin fața cofrajului lasă drept ofrandă un buchet de flori. Acestea vor alcătui acoperemântul și mantia Fecioarei, culorile lor fiind limitate la trei: alb, roșu și roz. Consiliul Central Faller stabilește ce culoare îi revine fiecărei organizații. Pe mantie este un desen prestabilit care diferă de la an la an.



bugetului investit în ridicarea monumentului. Cea mai importantă este Secțiunea specială, aici intrând monumentele care au costat mai mult de 80.000 euro. De obicei, din această categorie fac parte fallas-urile cele mai impresionante.

Premiile acordate sunt simbolice și onorifice, valoarea lor nu acoperă cheltuielile făcute cu ridicarea monumentului. La nivelul anului 2017, premiul cel mare pentru falla adulți a fost de 3500 euro. Anul acesta costurile monumentelor pentru adulți au variat între 95.000 euro (Falla Reino de Valencia-Duque de Calabria) și 230.000 euro (Falla Convento Jerusalén-Matemático Marzal).

Până pe 19 martie, ultima zi a festivității, toate monumentele sunt deschise publicului spre vizitare.

Cel mai important act al "Săptămânii fallere" și probabil cel mai emoționant pentru participanții

Înainte de finalul celor două zile de depunere a ofrandei, corpul Fecioarei va fi format din flori. Pe măsură ce fallerele trec prin fața ei și lasă buchetele, falleri, aflați la diverse înălțimi pe cofraj, le înfig respectând ordinea prestabilită a culorilor. Veșmântul și mantia se formează de sus în jos. Ritualul ofrandei este îndeplinit atât de reprezentanții organizațiilor fallere din orașul Valencia, cât și de cei din alte localități ale comunității. Potrivit obiceiului, membrii organizației merg pe jos, până în Plaza de la Virgen, unde are loc actul propriu-zis. Recent, din rațiuni de timp și fluidizare a traficului, s-a apelat la transportul cu autocarele, defilarea până în Plaza de la Virgen având loc din locul în care sunt lăsați, undeva în centru. Manifestarea începe la ora 16 și durează până la sfârșitul nopții. Pentru că este un eveniment care presupune participarea a peste 100.000 de falleri, a fost extins pe durata

a două zile. În acest timp, până târziu în noapte, pe străzile orașului pot fi întâlnite grupuri de falleri îmbrăcați tradițional, cu copii în brațe sau în cărucioare, defilând către Plaza de la Virgen.

Ritualul focului este cel care încheie festivitatea Las Fallas. Potrivit obiceiului, toate monumentele, pentru copii și adulți, trebuie să ardă în noaptea de 19 martie. Noaptea de 18 spre 19 martie este denumită și "Nit de la Cremà", noaptea incendierii. Arderea monumentelor se face după un anumit program: la 22.00 se ard fallas-urile pentru copii, la miezul nopții cele pentru adulți, la 00.30 falla câștigătoare a premiului cel mare și, după un spectacol de artificii, la 1.30 vine rândul pentru falla municipal, din Piața Primăriei.

Probabil că unul dintre aspectele care intrigă în egală măsură cu arderea acestor monumente-opere de artă, îl reprezintă ridicarea și incendierea lor în spații rețrânse. Nu toate locurile în care se află sunt niște piețe largi și deschise, exemplu Falla "Plaza del Pilar" situată într-un fel de curte interioară a două clădiri, ceea ce implică prezența obligatorie a pompierilor în momentul incendierii lor. Potrivit regulamentului, cele la a căror incendiere este obligatorie prezența pompierilor trebuie să aștepte până la ora confirmată de aceștia pentru participare, situație care poate prelungi arderea unor monumente chiar și până la 3 dimineața.

"Nit de la Cremà" marchează și ultimele ore ale mandatului fallerei mayor, ale fallerei mayor infántil și ale comisiei fallere. După focul care aproape că mistuie orașul și arde tot ce a fost vechi, urmează un an în care noile organizații formate pregătesc cu bucurie o nouă ediție a Las Fallas.

O altă particularitate a sărbătorii – culinară

de această dată – o reprezintă desertul specific în această perioadă, los buñuelos. Pe durata Las Fallas, orașul se umple cu chioșcuri ambulante în care se pregătesc buñuelos, niște gogoși în al căror aluat se pune dovleac. Potrivit tradiției, se mănâncă cu ciocolată, astfel că la fiecare chioșc se văd atârând de tavan recipiente mici și mari de plastic, pentru cine vrea să ia acasă ciocolata lichidă.

După patru zile intense și lungi, pline de culoare, flori și muzică, după o perioadă lungă în care bubuiturile petardelor acoperă vuietul orașului, Valencia își reia ritmul obișnuit.

Importanța Las Fallas

Ca orice eveniment de o asemenea amploare, efectul imediat îl reprezintă numărul de turiști, naționali și internaționali, pe care îi atrage, în ultimii ani acesta fiind în continuă creștere. Consecința cea mai importantă o reprezintă însă continuitatea tradițiilor valenciene. Prin intermediul acestei sărbători au fost păstrate meșteșuguri care altfel ar fi dispărut, unele fiind chiar adaptate tehnologiilor moderne.

Cu toate componentele sale mai mult sau mai puțin vizibile, de la muzica tradițională ce umple străzile cu sunetele inconfundabile de tabal și dolçaină, la conservarea costumelor tradiționale valenciene din sec. XVIII și XIX și transmiterea meșteșugului fabricării lor, a accesoriilor, până la perpetuarea spiritului de comunitate și de autor colectiv, Las Fallas s-a transformat într-un dinamic muzeu etnografic în aer liber. Cei care participă la crearea lui, dar și simplii turiști, sunt martori la istoria unei comunități al cărei spirit renaște an de an mai puternic din cenușa propriei creații.



Info Datina

Spectacol de muzică

În data de 12 iunie, a avut loc o manifestare de excepție, un spectacol de muzică a secției externe de la Cernavodă. Evenimentul a avut loc la Biserica Catolică, care a fost neîncăpătoare pentru publicul numeros!

CONSILIUL JUDEȚEAN CONSTANTA
CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN
CONSTANTA "TEODOR T. BURADA"

SPECTACOL DE MUZICĂ

Vă invităm,
miercuri, 12 iunie 2019,
ora 16.30, la Biserica
Catolică Cernavoda

INTRAREA LIBERA

Eveniment susținut de **DUNAREA TV**
 **Director: Doina Voivozeanu**

Concursul Național de Interpretare Pianistică „PIANO ART” Ediția a - IV-a

Ana-Maria ȘTEFAN

În zilele de 8 și 9 iunie 2019, a avut loc Concursul Național de Interpretare Pianistică „Piano Art” ediția a – IV-a, organizat de Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Concursul a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” și a debutat cu recitalul concurenților din categoriile A-F, sâmbătă 8 iunie, fiind urmat de prestația artistică a celor din categoriile G-L. Conform regulamentului, participanții au avut de interpretat două piese de factură diferită ca stil și gen, executate din memorie, durata pieselor fiind diferită de la o categorie la alta.

Pentru fiecare categorie, s-au acordat premiile I, II și III, iar câștigătorii premiilor I au avut de interpretat o piesă din repertoriu, (aleasă de juriu), pe care au interpretat-o în cea de-a doua zi a concursului, în disputa lor pentru câștigarea marelui trofeu. Concurenții au fost prezentați de Andreea Mara Bereche, eleva Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” de la clasa de pian, coordonată de profesoara Manea Galina. Concursul este deschis copiilor ce studiază pianul la: Școli populare de artă, Centre culturale, grădinițe, Case de cultură, mediul privat. „Pianul este instrumentul cel mai cunoscut și poate cel mai răspândit pentru limbajul universal al muzicii.” (Alma Cornea Ionescu).

Studierea acestui instrument este o modalitate de răspândire a culturii, de formare a bunului gust, al simțului critic, al gândirii și inteligenței. Lecțiile de pian, ilustrate prin numeroase exemple muzicale din literatura

pianistică, conduc judicios spre cunoașterea posibilităților tehnice și expresive ale instrumentului: discreția, suplețea, dar și forța lui. Juriul a fost alcătuit din somități din domeniul cultural artistic, didactic: Prof. Univ. Dr. Daniel Goiți din cadrul Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj, Lector Univ. Dr. Pavlovici Delia din Cadrul Universității Naționale de Muzică București și Radu Ciorei – prim dirijor al Teatrului Național de Operă și Balet „Oleg Danovski”.

„S-au analizat obligatoriu elementele de limbaj, precum tonalitate, echilibrul ritmic, tempo, nuanțe, structură, armonie, dar și modul de interpretare al micului pianist, care poate fi nuanțat la infinit prin ceea ce se numește tușeu, adică maniera de a ataca, de a prelungi și de a înlănțui notele, precum și echilibrul diferitelor note cântate în același timp, la toate acestea urmărindu-se totodată și o dozare judicioasă a efectelor de pedală, putându-se astfel remarca un tușeu catifelat, perlat, cristalin sau dur, sacadat sau mecanic. Repertoriul ales de candidați a corespuns în primul rând vârstei, dar și trăsăturilor individuale ale viitorului pianist”, a declarat Silvia Țigmeanu, director artistic al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și coordonator al evenimentului.

Duminică, 9 iunie, a avut loc Festivitatea de premiere, gala laureaților prezentată de Georgiana Costea, profesor de pian în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada,” și de Mircea Găvan, artist liric în corul Teatrului Național de Operă și Balet „Oleg Danovski”. Gala a debutat cu interpretarea pieselor câștigătorilor premiilor I, iar la scurt



photo credit: Iulia Pană

timp, Grupul Vocal „Giocosu”, din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” coordonați de profesoara Rodica Iftime, a prezentat un program deosebit compus din piese precum: „Muzica ne dă speranță”, „O gamă și un arpeggiu”, din „Pisicile aristocrate”, cor din „Flautul fermecat” de Mozart, „Să cânte lumea”, și „Vacanța”. Grupul Vocal „Giocosu” a luat viață în anul 2010. Grupul este alcătuit din 15 copii cu vârste cuprinse între 6-10 ani și a avut până în prezent foarte multe, a participări si numeroase diverse evenimente culturale,

concerte, emisiuni TV, spectacole caritabile. Din Grupul Vocal „Giocosu” fac parte elevii Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” : Anamaria Ciobotaru, Rebeca Constantinescu, Alessia-Maria Helera, Anastasia Crăciun, Andreea Roman, Crina Dorobanțu, Melisse Carabuz, Aminah Ibram, Mihai Minea, Alexia Chenac, Eduard-Dumitru Ciobanu, Tiffany Orishadare, Ioana Andrei, Consuela Reli, Nicoleta Grosu.

Premiile I au fost obținute de următorii concurenți:

•MAINEA IOANA MĂDĂLINA, categoria A, Școala



Grupul Vocal Giocosu coordonat de prof. Rodica Iftime, photo credit: Iulia Pană

Gimnazială nr. 30, „Gheorghe Țițeica”, Constanța;

- POPA ANTONIA BIANCA, - categoria B, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- PANTAZI MARIA ZENAIDA, categoria B, mediul privat, Constanța;
- MOCANU Amalia, categoria C, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- PANAIT IRIS MARIA categoria D, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- NEAMȚU MARIA DIANA, categoria E, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- TUDOR- GHIȚĂ ALEXANDRA, categoria E, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- ȚÎRDEA ALEXANDRU CONSTANTIN, categoria F, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați;
- ARDELEANU MATEI, categoria G, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- MUSLEDIN ESER, categoria G, Liceul Cobadin, Cobadin;
- HÂRĂCI DIANA Maria Petronela, categoria I, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- MINEA TEODORA Maria, categoria J, Liceul Teoretic „Ovidius” Constanța, București;
- LAZAROVICI SANDRA, categoria K, Liceul Teoretic „Ovidius” Constanța, Constanța;

Premiul al II-lea a revenit concurenților:

- PREDOIU CLARA - Maria, categoria B, Școala Hermann Oberth, Voluntari;
- CUCULESCU CLARA Ioana, categoria C, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- DIRADURIAN NATALIA, categoria D, Școala Gimnazială nr. 39 „Nicolae Toniza”, Constanța;
- DUMITRAȘCU DARIA Andreea, categoria E, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Medgidia;
- MANEA VIOLETA, categoria E, Școala Gimnazială nr. 39 „Nicolae Toniza”, Constanța;
- NIȚĂ RAISA - Andreea, categoria E, Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, Galați;
- MATEI MARA - Elisa, categoria F, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
- PERIANU ELENA, categoria G, Liceul Teoretic „Ovidius” Constanța, Constanța
- BĂNCESCU MARIO Ștefan, categoria H, Școala Gimnazială nr. 2 „Grigore Moisil” Năvodari;

Premiul III a fost acordat următorilor:



- HALASZ MARA, categoria A, mediul privat, Constanța;
 - MOISE ANDREI-Vlad, categoria C, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Medgidia;
 - BRATOSIN ȘTEFAN, categoria D, mediul privat, Constanța;
 - CIOBANU EDUARD – Dumitru, categoria E, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
 - TITIRIGĂ ALEXANDRU -Ștefan, categoria E, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
 - STOIAN MELANIA-Mihaela, categoria F, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Medgidia;
 - ȘPAN ALEXANDRA, categoria F, Școala Gimnazială „Aurel Vlaicu”, Fetești;
 - ȘEABAN EREN, categoria G, Liceul Tehnologic Topraisar, Topraisar;
 - GRIBINIC CEZAR - Ionuț, categoria H, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
 - MĂRCULESCU TEODORA, categoria H, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” Constanța;
 - BERECHET ANDREEA Mara- categoria I, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Constanța;
 - JINGA ANDREEA, categoria I, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Medgidia;
 - TOPALĂ GABRIELA, categoria I, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Medgidia;
 - BULGARU EMILIA, categoria L, Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, Constanța
- Concursul a culminat cu momentul decernării marelui trofeu care i-a revenit lui Musledin Eser,



Lector Univ. Dr. Pavlovici Delia din Cadrul Universității Naționale de Muzică București, Radu Ciorei – prim dirijor al Teatrului Național de Operă și Balet „Oleg Danovski”, Musledin Eser – câștigătorul marelui trofeu și Prof. Univ. Dr. Daniel Goiți din cadrul Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj.

Photo credit: Iulia Pană

categoria G, elev în cadrul Liceului Cobadin, coordonat de domnul profesor Călin George Viorel, care a interpretat cu o sensibilitate deosebită partitura „6 Dansuri romanești”, partitură ce aparține marelui compozitor Béla Bartók. Câștigătorul marelui trofeu, Musledin Eser, va fi invitat să susțină un recital inedit în ediția următoare. În cadrul concursului s-au înscris în total un număr de 53 de candidați, iar în afara celor care au câștigat premiile I, II și III, toți copiii au fost motivați prin acordarea de Mențiuni.

Ne bucurăm că au participat atât de mulți copii și le transmitem pe această cale că învățământul muzical este o parte importantă a educației estetice. Pianul este un obiect multilateral ce necesită tehnică instrumentală, atenție și manifestarea caracterului propriu. Procesul de învățare al cântatului la pian este infinit, poate dura toată viața, el dezvoltă răbdarea, atenția distributivă, ambiția, educă personalitatea, schimbă comportamentul pianistului făcându-i un beneficiu pe parcursul pătrunderii în măiestria artei muzicale.





Cercul de fotografie al Centrului Cultural Județean Constanța "Teodor Burada", condus de drd. Iulia Pană, este astăzi tot mai cunoscut și solicitat.



Proiectul „Arderi experimentale/arderi arhaice” este un experiment ce urmărește reconstituirea fluxului tehnologic (construcție, decor, ardere, pasta ceramică), al unei arderi a vaselor din lut. Cuptoarele prezintă o serie de avantaje spre deosebire de vatra simplă, concretizate prin reducerea efectelor condițiilor atmosferice, posibilitatea obținerii unei temperaturi înalte și menținerea ei o perioadă mai lungă de timp, urmată de o răcire lentă, care are ca rezultat o mărire a calității ceramicii. Împreună cu profesor Florentin Sîrbu, la proiect au participat elevii clasei de ceramică. Mai multe amănunte în ediția viitoare.



© Bădulescu